

Cadran cultural

Periodic al Ansamblului Folcloric „Busuiocul“ din Bacău • Anul IV • Nr. 5 (21) • Septembrie-octombrie 2021

Casa Memorială „G. Bacovia“ Bacău

Nervi de toamnă

*E toamnă, e foșnet, e somn...
Copacii, pe stradă, oftează;
E tuse, e plânset, e gol...
Și-i frig, și burează.*

*Amanții, mai bolnavi, mai triști,
Pe drumuri fac gesturi ciudate –
Iar frunze, de veșnicul somn,
Cad grele, udate.*

*Eu stau, și mă duc, și mă-ntorc,
Și-amanții profund mă-ntristează –
Îmi vine să râd fără sens,
Și-i frig, și burează.*

George BACOVIA

Marius Manta - „Teiul de argint“

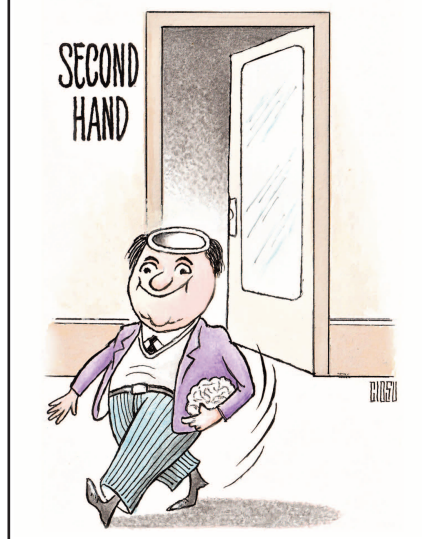
Biblioteca Județeană „Mihai Eminescu“ din Botoșani a găzduit, pe 11 septembrie 2021, Festivitatea de premiere și de înmânare a medaliilor „Teiul de Aur – Teiul de Argint“, ediția a XX-a. Juriul alcătuit din Dragoș Pătrașcu – președinte de onoare, Augustin Eden – președinte, Constantin Tofan, Vasilian Doboș, Mihai Cornaci și Elena Condrei a decis ca Premiul și Medalia Eminescu „Teiul de Argint“ pentru poezie și critică literară să revină profesorului **Marius Manta**. Eseist, poet și critic literar, a publicat **Literaturbahn** (Ed. Timpul, 2014), **Tată și fiu. Momente** (Ed. Vicovia, 2015), **Ucenic la iconari** (idem, 2017), **Cronofiabile** (Ed. Studion, 2020) și **Interviuri** (idem, 2020).

România (ne)educată

Alecsandri, Bacovia, Enescu... Sunt nume pe care orice român ar trebui să le aibă în minte, dar realitatea cruntă a zilelor noastre ne dovedește, pe toate căile, că altele sunt valorile la care din ce în ce mai mulți se raportează. Observând ignoranța cu care au fost tratate, recent, momentele legate de biografia acestor ilustre personalități, gândul ne-a condus către scrisoarea deschisă adresată de criticul Nicolae Manolescu locatarului de la Cotroceni, din care reținem doar acest fragment: *Domnule Președinte, ca să fie educată, România trebuie să fie instruită. Educația fără instruire este rodul operei comuniste de spălare a creierului. Educarea tinerilor în spiritul valorilor naționale, occidentale, democratice n-are nicio șansă în lipsa cunoașterii profunde a acestor valori. Nu poți respecta ceea ce nu cunoști. Un om neînvațat n-are nicio aplecare spre respectul acestor valori. Învățarea este primordială, educarea vine la rând. Păcatul original al școlii românești actuale este moștenit din trecutul regim. Comuniștii n-aveau niciun interes să ne instruiască: interesul lor era să ne manipuleze intelectual și moral. Profitând de ignoranța noastră. Susțin de mult această idee. Că nimic nu s-a schimbat, e clar ca lumina zilei. Și atunci?*

Cornel GALBEN

Zâmbiți cu... CIOȘU

„S-ar putea ca marea șansă a lui Enescu abia de aici încolo să se ivească...”

Interviu inedit cu muzicologa Clemansa Liliana Firca*

- În documentarea realizată înainte de a vă solicita acest interviu, am aflat că prima dumneavoastră contribuție la cunoașterea operei enesciene a fost făcută publică în anul 1965: „Trăsături stilistice în muzica de pian a lui George Enescu”. De când datează însă preocuparea pentru cercetarea creației ilustrului muzician?

- Sunt aproape 20 de ani de când mă ocup asiduu, mai precis din perioada când eram cercetătoare la Institutul de Istoria Artei și pregăteam, împreună cu Mircea Voicana, Alfred Hoffman, Elena Zottoviceanu, Myriam Marbe, Ștefan Niculescu și Adrian Rațiu, monografia în două volume „George Enescu”. Ceea ce a fost inițial o „sarcină de serviciu” a devenit pasiune, care m-a condus apoi spre alte și alte studii.

- Câteva dintre ele – *Implicații estetice și de stil ale limbajului instrumental în creația lui George Enescu, Heterofonia în creația lui George Enescu, La III-e Suite pour orchestre de Georges Enesco, Transfigurations de certains styles européens à travers la musique de Georges Enesco* – au văzut lumina tiparului înainte de apariția, în 1971, a volumelor amintite, încununate cu două prestigioase distincții: Premiul Uniunii Compozitorilor și „Prix Bernier” al Academiei des Beaux arts din Paris. Tot înainte de aceea dată ați prefătat și îngrijit volumul „George Enescu” de Emanoil Ciomac, carte pe care am citit-o, încă din 1968, cu reală plăcere. Cum ați descoperit manuscrisul?

- Studiul este cântecul de lebedă al muzicologului, pe care îl consider un mare critic, înzestrat cu darul de a comunica lucruri autentice. Ca profesionistă, apreciez faptul că în manuscrisul, nefinisat, ce exista la Biblioteca Uniunii Compozitorilor, Emanoil Ciomac nu făcea literatură, ci transmitea în cuvinte accesibile exact ceea ce are Enescu esențial. Eu n-am făcut altceva decât că i-am dat rețușul final.

- De la publicarea celor două tomuri ale monografiei din 1971 și până în anul când v-a ieșit de sub tipar volumul „Direcții în muzica românească 1900-1930”, n-am reținut decât o singură intervenție remarcabilă a dumneavoastră, cea din 19 septembrie 1973, când, la sesiunea științifică inaugurală a Centrului de Studii „George Enescu” al Academiei de Științe Sociale și Politice, ați prezentat comunicarea „Enesco et la musique roumaine de 1900 à 1920”. A fost aceasta suportul primului capitol din cartea amintită?

- Și da, și nu. Aș spune mai degrabă că, lucrând la volum, mi-a venit mult mai ușor să abordez tema amintită. Până a o finisa mi-au trebuit însă multe ore de lucru, pentru că a investiga trecutul mai mult sau mai puțin îndepărtat al culturii muzicale românești și îndeosebi a fenomenului creației implică, așa cum subliniam și în enunțarea premiselor de la care am pornit, o încadrare într-o anume cronologie, ale cărei repere convenționale (condiționate de evenimentele istoriei generale) sunt numai în parte valabile pentru etapele de dezvoltare artistică. A evalua realizările românești începând cu pragul veacului nostru a echivalat cu urmărirea firească a principalelor direcții pe care se angajase cultura muzicală profesională încă din deceniile ultime ale veacului al XIX-lea, deci și direcțiile urmate de Enescu.

- Spre deosebire de alți comentatori ai fenomenului muzical românesc, dumneavoastră îl considerați pe Dumitru Georgescu-Kiriatic un precursor al lui Enescu și unul dintre corifeii începutului de secol. Nu vi se pare puțin forțată asocierea?

- Profilul melosului românesc cult începe să se schițeze în arta componistică de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui următor. Urmărind modul cum au fost exploatate cele două mari filoane ale cântecului românesc – cel folcloric și cel bisericesc –, afirmația că primele

lucrări enesciene de inspirație națională (*Rapsodiile*, îndeosebi) apar ca un echivalent, în ceea ce privește autenticitatea stilistică, al creațiilor corale ale lui D. G. Kiriatic, nu mai apare astăzi într-un nimic exagerată. În ambele cazuri, realizările reprezintă un corolar, momentul de cristalizare și de desăvârșire artistică a tot ceea ce se cucerise până atunci în fiecare din domeniile abordate, atât „cîntorul renașterii muzicale românești”, cum îl numise Delavrancea, cât și foarte tânărul Enescu putând fi, așadar, considerați drept corifeii compoziției românești a începutului de secol.

- Paralela este interesantă, dar eu rămân la convingerea că Enescu s-a detașat de reprezentanții școlii românești de compoziție încă de la început...

- Poziția lui în raport cu mișcarea componistică românească de la începutul secolului este cât se poate de clară. Făcând de timpuriu dovada naturii sale artistice prin excelență cumulative și sintetizatoare, Enescu și-a relevat implicit menirea istorică de a concentra și subsuma în propria experiență de creație experiența însăși școlii românești de compoziție. El anunță, într-adevăr, încă de la primele *opus*-uri, un drum de creație ce se va desfășura forțat *parallel* cu realizările acestei școli, fapt care nu se explică îndeajuns prin împrejurările biografiei artistului, prin discontinuitatea contactului său cu mediul muzical al patriei. Înfăptuind intensiv și la nivelul esențelor ceea ce organismul colectiv, școala, dobânda pe cale extensivă – „consumând” generații și individualități, tendințe și orientări diverse –, Enescu nu se va încadra în normele obișnuite ale „întemeietorului de școală”, opera sa înrăurind izolat și întrucâtva fortuit compoziția românească contemporană. (Postum, accentul operei enesciene va fi, paradoxal, mai mare, sugestiile oferite de această muzică generațiilor următoare de compozitori români, oricât de îndepărtate, izvorând din substanța ei

intimă, din caracterele ei esențiale.) Această autonomie relativă față de școala componistică românească nu împiedică totuși creația lui Enescu să constituie – mai ales la o apreciere din perspectiva prezentului – un punct de referință pentru tot ceea ce mișcarea noastră componistică a înregistrat ca etape și direcții reprezentative de dezvoltare. Indiferent că devansează sau că întruchipează sintetic și original aceste etape și direcții, muzica lui Enescu se naște dintr-un efort de creație ce nu poate fi desprins de efortul creator general. Este ceea ce se petrece și în primii ani ai secolului, când în fasciculul convergent al operei enesciene se grupează deja principalele linii – romantică, neoclasică, impresionistă – pe care se vor realiza viitoare contacte ale muzicii românești cu cea universală și când, în aceeași operă, se vor ivi și uimitoare anticipări ale unei arte românești de relevanță universală, ale viitoarei sinteze național-universal (*Preludiul* primei suite de orchestră – care domină din acest punct de vedere tot ceea ce s-a scris la noi în primul sfert de veac – și *Pavana* din *Suita pentru pian op. 10*).

- O altă paralelă izbutită mi s-a părut a fi cea dintre Enescu și școala Castaldi, care v-a dat prilejul să subliniați originalitatea aportului său la dezvoltarea muzicii românești și europene în primele decenii. De ce ați ales ca limită anul 1930?

- Un studiu aprofundat al dezvoltării creației noastre muzicale nu poate trece astăzi peste capitolul raporturilor dintre creația și evoluția artistică ale lui George Enescu și cele ale contemporanilor săi români, chiar dacă puternica originalitate a personalității și operei enesciene face ca descifrarea acestor raporturi să apară, la prima vedere, mai dificilă. Este motivul pentru care situarea creației lui Enescu în contextul școlii românești de compoziție și examinarea în paralel a realizărilor enesciene și ale altor autori ne-au preocupat în legătură cu toate studiile și cerințele dezvoltării componisticii naționale și anume în legătură fie cu găsirea unor soluții tehnice (ca în cazul paralelelor Enescu-Kiriac, Enescu-școala Castaldi), fie cu inițierea sau diversificarea unor fâgașuri stilistice (cel neoclasic și cel impresionist, de pildă), fie cu opera de asimi-

lare și de transfigurare a unor date ale muzicii universale, fie cu sintezele operate între acestea și folclorul autohton.

- Folclor pe care îl asociați cu muzica bizantină, considerate împreună „materie artistică primordială” și transformate în punct central al cercetării dumneavoastră. Continuați-vă însă ideea...

- Însăși această preocupare de a urmări în paralel evoluția creatoare a lui Enescu și a celorlalți reprezentanți de seamă ai componisticii românești ne-a îndreptat cu precădere atenția asupra primelor trei decenii ale secolului, caracterizate, la Enescu, prin efortul matur de clasificare a problemelor și pozițiilor de creație și printr-o „așezare” a bazelor dezvoltării sale artistice ulterioare, iar la ceilalți compozitori prin necesitatea de opțiune în fața a trei realități care, conștient sau intuitiv, nu puteau fi ignorate: pe de o parte, necesitatea de constituire a unei școli componistice de un profil propriu, autonom, pe de altă parte, necesitatea luării de poziție față de frământata mișcare europeană de idei și realizări în domeniul artei muzicale, care a definit începutul de secol, și, în sfârșit, realitatea oferită de însuși exemplul ilustru al experienței componistice a lui George Enescu, care avusese a dezlega – într-o condiționare de aceeași natură – aceleași întrebări, cărora creația sa a tins în permanență să le răspundă într-un chip profund original. Aceasta nu reprezintă însă unica noastră justificare pentru circumscrierea obiectului lucrării la analiza fenomenului componistic românesc de până în anul 1930. Este de observat că spre această dată converg realizări și evenimente muzicale hotărâtoare pentru evoluția școlii noastre componistice și pentru im-

punerea realizărilor acestei școli în conștiința muzicienilor și a publicului, cum sunt acelea ale anului 1926 (Enescu – *Sonata pentru pian și vioară nr. 3*; Jora – *Cvartetul de coarde op. 9*; Rogalski – *Două dansuri românești*) și, într-un „al doilea val”, cele ale anilor 1928-1929 (Drăgoi – *Diversiment rustic* și oratoriul *Constantin Brâncoveanu*; Jora – baletul *La piață*; Lazăr – *Sonata pentru pian op. 15*; Rogalski – *Două schițe simfonice*, la care se adaugă premiera de larg răsunet a *Năpastei*). Desigur, atari motivări nu înlătură cu totul caracterul de limită convențională al anului 1930. De altfel, numai abordând o accepție convențională acestei date, nu dezințem caracteristicile de unitate și de continuitate ale întregii epoci dintre cele două războaie, singura care – într-o periodizare pe criterii de strictă istorie muzicală – se justifică fără amendamente.

- La o sesiune de comunicări găzduită, la sfârșitul lunii iunie 1980, de Muzeul de Artă al R.S.R., vă refereați la „Catalogul complet al scrierilor muzicale ale lui George Enescu”, lucrare de o importanță covârșitoare pentru muzicologia contemporană. Când v-a venit ideea acestei cărți, al cărei prim volum a și apărut, în 1985, sub titlul „Catalogul tematic al creației lui George Enescu”?

- Îndată ce s-a terminat monografia în două volume, în cadrul Centrului de Studii „George Enescu” al Academiei de Științe Sociale și Politice s-a făcut un plan vast de catalogare integrală a scrierilor muzicale ale compozitorului, acțiune muzicologică de avertură, menită să asigure creației sale, pe planul exegezei, o deplină egalitate de statut cu moștenirile, restituite exhaustiv, ale marilor maestri universali: Bach, Mozart, Chopin, Bartók, pentru a mă referi numai la muzică și numai la câțiva din reprezentanții ei de elită, cărora posteritatea le-a dedicat repertorii de mare minuțiozitate analitică, alcătuite cu vaste și perfecționate aparate critice.

- Când ați început efectiv lucrul și ce obiective principale v-ați fixat?

- Am debutat prin '72-'73 și încă de la început a fost o muncă

destul de anevoioasă, întrucât fondul moștenit era foarte încurcat, cei ce au adunat manuscrisele în pachete negândindu-se că acestea vor trebui cândva descifrate. Nu s-a pus, deci, problema unei cercetări sistematice și tocmai de aceea a trebuit mai întâi să ordonez scrierile, în așa fel încât să poată fi luate în timp. Mi-a trebuit o răbdare nemaipomenită pentru a le compartimenta, știut fiind că Enescu scria nu numai mult, dar folosea fiecare petec de hârtie pentru a-și nota impresiile. Am încercat, așadar, să depășesc barierele și să răspund rigurilor științifice prin realizarea unei evidențe pe cât posibil complete și sistematice a creației enesciene în totalitatea ei, adică în ansamblul (anticip: organic) pe care îl formează cele 33 *opus*-uri definitive și creația extrinsecă lor, să amplific informația muzicologică privind mai ales această din urmă categorie de creații, precum și să clarific raporturile dintre lucrările rămase în manuscris și opera publicată.

- Cum arată scrierile enesciene în urma sistematizării la care ați trudit atât?

- O primă stratificare a creației din punctul de vedere strict al tipăririi este, incontestabil, următoarea: 1) *Opus*-uri definitive – categorie publicată aproape integral (singura excepție constituind-o *Sonata (I) pentru pian și violoncel op. 26*, a cărei pregătire pentru tipar se află în curs și care a fost totuși înregistrată pe disc, în 1981, la Electrecord); 2) Lucrări publicate care nu aparțin listei de *opus*-uri definitive – categorie ce se subdivide la rândul ei în lucrări publicate în timpul vieții autorului și lucrări publicate postum; 3) Lucrări rămase în manuscris (compoziții finite, lucrări întrerupte în diferite stadii, variante ale lucrărilor publicate).

- Ce surprize v-au rezervat lucrările rămase în manuscris?

- Categoria extrem de numeroasă a compozițiilor enesciene rămase în manuscris a fost și este o categorie deschisă nu numai promovărilor de la textul manuscris la cel tipărit, ci și – așa cum practica vieții muzicale a dovedit-o – diferitor modalități de aducere a lucrărilor *netipărite* la cunoștința publicului sau specialiștilor. Considerate din această ultimă perspectivă, lucrările manuscrise ale compozitoru-

lui sunt, la rândul lor, neomogene, căci dacă o mare parte din ele și-au păstrat calitatea de *inedite*, într-un sens absolut al noțiunii, o altă parte au devenit totuși „edite”... pe cale sonoră, prin executarea în concert, difuzarea la radio și televiziune, înregistrarea pe disc (amintesc de *Simfonia I* de școală, de *Nocturna* și *Saltarello* pentru violoncel și pian sau *Andante religioso pentru două violonceluri și orgă*, executate chiar în timpul vieții autorului, ca și de *Triou*-ul pentru pian, vioară și violoncel în *la major* din 1916, *Simfonia (a IV-a)* de școală, oratoriul neterminat *Strigoi* sau fragmentarea piesă simfonică *Voix de la nature*, interpretată postum în concert public; de asemenea, de cele câteva miniaturi pentru pian, voce și pian, vioară și pian – dintre care unele incluse în prima parte a catalogului – transmise în emisiuni de radio și televiziune sau înregistrate pe disc). Există apoi printre inedite un număr important de lucrări descoperite de alți cercetători și care, devenite obiect de studiu sau de evidență bibliografică, lexicografică etc., și-au relevat identitatea sau măcar existența pe tocmai aceste căi ale exegezei. Studiarea manuscriselor lui Enescu a avut, între altele, darul relevării legăturilor puternice și permanente existente între planul „aparent” al creației muzicianului, în speță între șirul operelor sale publicate și un neobișnuit de vast plan componistic subiacent, „subteran”. Investigațiile pe care le-am întreprins în această direcție au pus în lumină faptul că un adevărat flux de inedite – de la schița cea mai sumară de compoziție până la elaboratul finit – însoțește neîncetat și în chip activ lucrările „declarat”, fie că cele din urmă își găsesc origini și anticipări (foarte adesea tematice, dar și de altă natură), uneori la mari intervale de timp, în cele dintâi, fie că versiunea definitivă (publicată) a unei compoziții se configurează la capătul unui lung șir de variante ce materializează înseși fazele procesului de elaborare, fie că ineditele se constituie în deplină concordanță stilistică cu creația edită, putând fi socotite drept veritabile opere în stare potențială, întru totul reprezentative pentru un anumit stadiu al gândirii muzicale enesciene (este mai ales cazul unor lucrări din perioada maturității, cum sunt schițele

Sonatei a II-a pentru pian sau cele ale unui Trio pentru pian, vioară și violoncel, din 1942).

- Câte arhive a trebuit să scotociți pentru a publica acest prim volum al „Catalogului...”, care, cu siguranță, va deveni indispensabil cercetătorilor?

- Materialul inclus în această primă parte de catalog – scrierile muzicale enesciene datând, cert sau prezumtiv, din perioada de până la 1900 – este în proporție de peste 90 la sută nepublicat și selectarea lui a necesitat depistarea și parcurgerea măcar sumară a întregii moșteniri manuscrise a compozitorului aflată și *accesibilă* în colecțiile din țară și în unele fonduri din străinătate. Între arhivele cercetate s-au numărat, deci, cele de la Muzeul „George Enescu”, Biblioteca Academiei R.S.R. și Biblioteca Uniunii Compozitorilor de la București, Muzeul „George Enescu” de la Dorohoi și Casa Memorială „George Enescu” de la Liveni, din județul Botoșani, Așezământul de Cultură și Creație „George Enescu” de la Tescani, județul Bacău, și Bibliothèque Nationale Paris.

- După informațiile pe care le dețin, se pare că ați pus și dumneavoastră umărul la întemeierea Așezământului de la Tescani. Ce v-a oferit arhiva de aici?

- Contribuția mea la organizarea Muzeului de la Tescani a fost infimă. Contactul cu această zonă m-a stimulat însă extraordinar, corecturile la carte și ultimul retuș făcându-le aici. Alexandru Popovici, directorul așezământului, mi-a deschis, cu multă bunăvoință, toate sertarele. Am găsit, efectiv, niște manuscrise, pe care le-am și inserat în lucrare și, mai ales, am găsit foarte multă presă referitoare la Enescu. Manuscrise am găsit, de asemenea, la Dorohoi, câteva și la Paris, fondul principal fiind, după cum se știe, la Muzeul „George Enescu” din București, unde se găsesc peste 6000 de pagini de note muzicale.

- Dincolo de dificultățile ridicate de modul cum fuseseră „organizate” manuscrisele, ce alte obstacole v-au stat în cale?

- Operația reconstituirii compozițiilor manuscrise ale lui Enescu s-a lovit nu numai de obstacolele

administrative arătate, ci și de altele, intrinsece manuscrisului enescian. Ele sunt în principal două, îndeobște complementare: grafia muzicală puțin – uneori aproape deloc – inteligibilă a compozitorului în textele „bruion” – elaboratele care pregătesc forma finită (sau măcar o formă tranzitorie limpezită grafic) a unei lucrări înfățișează nu o dată o scriere aglomerată și turmentată (pasagii reluate în diferite versiuni ce uneori se suprapun, tăieturi frecvente, însemnări, adăugiri, trimiteri de tot felul etc.), care, adăugate dispersării administrative, dar și... celei originale a materialului, crează probleme de reconstituire dintre cele mai spinoase. Multitudinea notațiilor sumare, risipite pe mai toate spațiile libere ale hîrtiei cu portative, uneori izolate, alteori „în conglomerat”, amestecate – chiar suprapuse – fie unele cu altele, fie cu texte mai ample, mai complete; despre aceste notații variabile ca extensie (de la 2 până la peste 30 de măsuri), schematice, cu destinație neprecizată – începuturi de teme, schițe armonice, pasagii de dezvoltare contrapunctică, fragmente de texturi presupus orchestrale, vocal-orchestrale, de cvartet etc. în schiță pianistică și multe altele – este adesea dificil de afirmat dacă fac parte dintr-un context componistic concret sau imaginar, dacă reprezintă frânturi de proiecte abandonate sau (ca de pildă în cazul notărilor de teme) idei muzicale cvasi-autonome. Dacă o parte dintre lucrările nedatate au putut fi relativ ușor situate cronologic – datorită indiciilor de grafie (uneori și limbii – română, germană, franceză, mai rar italiană – utilizate predominant în partitură), stilului, cultivării predilecte a anumitor genuri sau forme pretinse de studiul compoziției, referirilor autobiografice etc., în sfârșit, ca urmare a comparării sub toate aspectele ale textelor – în alte cazuri, determinarea chiar aproximativă a anilor compunerii a constituit o dilemă căreia nu i-am găsit, poate, întotdeauna dezlegarea: data înscrisă în fișa de catalog, chiar ipotetică, chiar însoțită de precauțiile parantezelor drepte și semnelor de întrebare, rămâne în aceste cazuri contestabilă

de oricine ar aduce *dovezi* ale unei alte plasări în timp a lucrării.

- V-a trebuit, într-adevăr, mult curaj și ați depus o muncă uriașă, dar și satisfacțiile, îmi închipui, nu au întârziat să apară. Cum a fost primit „Catalogul...” de confrăți și nu numai de ei?

- A fost răsplătit cu Premiul Uniunii Compozitorilor și este considerat ca un instrument de lucru de care cercetătorii nu se pot dispensa. Faptul că este însoțit și de o introducere în limba franceză, a făcut să fie recepționat și peste hotare, mulți muzicologi străini începând deja să solicite cartea.

- E un fapt îmbucurător, receptarea lui Enescu în străinătate fiind încă destul de înecată...

- Împărtășesc ideea după care momentul lui George Enescu nu a venit pe plan internațional, intrarea lui în conștiința mondială făcându-se lent. Într-un fel poate că este bine, deoarece am observat un interes crescând al cercetătorilor străini și o intrare de profunzime în creație. Apoi, publicul care a continuat să rămână cu gândul la violonist, începe să se îndrepte tot mai mult și spre compozitor. Enescu a avut neșansa să treacă prin toate experimentele muzicii, inovația lui nefiind una șocantă, de suprafață, ci una de profunzime, așa cum și-a croit muzica și Schönberg. Era un liric și un confesiv într-o epocă în care valorile erau depășite și s-ar putea ca marea șansă a lui Enescu abia de aici încolo să se ivească.

- În afară de „Catalog...” ați avut și alte contribuții la impunerea creației enesciene peste hotare?

- Deși am participat la mai multe congrese și festivaluri internaționale, nu am avut ocazia să abordez acest subiect decât la Berlin, unde am prezentat comunicarea „Enescu și simfonismul românesc”. Fiind publicate într-o limbă străină, în circuit au intrat, cred, și comunicările din volumele „Enesciana”, precum și articolele din *Revue roumaine*. Se pot face însă mult mai multe lucruri pentru impunerea lui Enescu, inclusiv în țară.

- De pildă?

- Pornind de la „Catalog...” s-ar putea edita unele compoziții necunoscute pentru elevii care fac muzică. Există pentru pianiști multe piese scrise de Enescu la Viena și Paris, care ar fi utile pentru copii, deși unii susțin că nu este bine să se publice lucrările pline de romanticism! Mă gândesc însă că ar fi mai utile în școală decât Clementti și toți cei ce nu sunt nici Mozart, nici Beethoven. Enescu însuși are o clauză testamentară, după care lucrările de tinerețe și le-ar dori tipărite exact pentru uzul școlar. El a fost, deci, conștient de utilitatea acestor piese, chiar dacă au fost scrise la tinerețe. La rândul lor, creatorii spun că trebuie promovate numai vârfurile creației, în timp ce profesorii dau dovadă de un anume conservatorism, vrând să fie cântate în școală numai piese noi, moderne. Dacă tot e vorba să faci muzică tradițională străină, este preferabil ca repertoriul didactic să aibă în Enescu baza, nu în acei autori minori de azi.

- Mulțumindu-vă pentru aceste incitante opinii, nu pot ocoli o ultimă întrebare: când va apărea cel de-al doilea volum al „Catalogului...”?

- Cu cea de a doua parte sper să fie ceva mai ușor, pentru că în 7-8 ani de cercetare am făcut o anumită ordine în manuscrise, cum aminteam mai sus. Mi-ar trebui, așadar, 2-3 ani pentru a da la tipar continuarea, al doilea volum nefiind, se înțelege, ultimul.

- Succes și spor în tot ceea ce veți întreprinde pentru mai buna cunoaștere a muzicianului George Enescu!

Cornel Simion GALBEN

* Dialogul de față a fost realizat, dacă nu greșesc, în vara toamnei anului 1985, numai că din nu se știe ce pricini a fost rătăcit prin arhiva autorului, care nu l-a mai inclus în volumul **Enescu etern** (1993). Îl restituim acum, la 140 de ani de la nașterea muzicianului, cu regretul că distinsa muzicologă **Clemansa Liliana Firca** (1934-2012) nu se mai poate bucura de apariția sa.

George Popa despre spațiul poetico-filosofic eminescian (II)

Cel de-al doilea capitol al lucrării *Spațiul poetic eminescian* este intitulat *Modele spațiale eminesciene și fenomenologia lor fizico-psihică*. Aici, din rațiuni de precauție, sunt reamintite, mai întâi, etapele procesului fenomenologic eminescian cu privire la spațiu. Astfel, - crede George Popa - poetul plămăiește, mai întâi, un spațiu fizic, un orizont menit să-l ademenească pe cititor. Acest spațiu fizic exterior se caracterizează printr-o mobilitate, este tensionat, vibrează. O vibrație de natură muzicală, ori luminoasă, care împinge spațiul la limita dintre fizic și psihic. Devenit ambivalent, „spațiul poetic se convertește din spațiu material extern în spațiu sufletesc, orizont prin excelență al mișcării, al tensiunii, al devenirii” (*Spațiul poetic eminescian*, p. 33). Meritul autorului constă în preocuparea de a sublinia originalitatea lui Eminescu în fenomenologia procesului de convertire a spațiului fizic în spațiu psihic. „Eminescu a găsit astfel formula ideală a receptivității poeziei, și anume: locuibilitatea poemului respectiv de către cititor prin crearea unui spațiu fizic transformabil - cu ajutorul mișcării, al muzicii și al luminii - în spațiu lăuntric” (*Idem*, p. 33). Câștigul cititorului de poezie eminesciană derivă din faptul că acel spațiu pe care și-l interiorizează „are și el un caracter aparte: este un spațiu cu deschidere nelimitată, prin lipsa de rezolvare... de finitudine a mișcării sufletești” (*Idem*, p. 33-34). Explicația? „În felul acesta Eminescu a aflat de asemenea formula supremă a libertății spirituale a cititorului: *deschiderea la infinit a spațiului sufletesc izvodit, prin irezolvabilitatea mișcării sufletești, ceea ce asigură expansiunea nelimitată a spațiului lăuntric și astfel disponibilitatea absolută a zborului spiritual*” (p. 34).

B. Modele spațiale (ca instrumente de lucru)

Într-o perspectivă analitică originală, George Popa delimitează *nouă* modele spațiale în poezia eminesciană: *spații ale dorului, spații ale visului și armoniei, spații ale răsfrângerii, spații ale idealului, spații cva-dridimensionale, spații de condensare a cosmicității, spații ale erorii, spații ale singurătății și extrapolării, Luceafărul - spațiul absolutului*, și propune, pentru fiecare model, analize la poezii reprezentative.

a. Spații ale dorului

Autorul consideră că pot fi

grupate în acest model mai multe poeme, pe care le analizează. Începe cu poezia „*Peste vîrfuri*”, despre care spune: „Acest mic poem este unul din cele mai reprezentative pentru fenomenologia spațială specifică liricii eminesciene: un spațiu fizic mobil care sfârșește prin a se transforma în spațiu sufletesc, și anume, un spațiu indeterminabil, în continuă expansiune... «*Peste vîrfuri*» constituie cea mai delicată și mai perfectă definiție poetică eminesciană a dorului” (p. 34-36). Analiza continuă cu poemele „*Cete legeni*”, „*Făt-Frumos din tei*”, „*Poveștea teiului*”, „*La steaua*”, „*Lacul*”, „*Scrisoarea I*”.

Foarte interesante sunt explicațiile lui George Popa cu privire la „*Scrisoarea I*”. „*Scrisoarea I* desfășoară spațiul dorului creator de lumi. În acest poem momentul genezei inițiază un spațiu fizic tensional, *declanșat de o mișcare sufletească*” (*Idem*, p. 45). Mai departe este făcută o referire la cartea semnată de Amita Bhose. „Textul, de mare finețe, al comentatoarei indiene, demonstrează simplu și convingător (în opoziție cu alte interpretări) că puterea care constituie *primum movens* în cosmogonia eminesciană, mișcarea «punctului» primordial, este *Kâma*, dorința, mai precis, «dorul nemărginit», deci un principiu sufletesc prin excelență” (*Idem*, p. 45). După care, cu îndreptățire, autorul adaugă: „Nu este vorba aici de vreo influență a filosofiei idealiste germane. Pentru că puterea, spiritul care creează lumea fizică nu este nici Eul absolut (Fichte, Schelling), nici voința oarbă de a trăi (Schopenhauer), nici tiparul epistemologic aprioric al conștiinței (Kant), ci este neantul, nefirea în sine” (*Idem*, p. 47). Și urmează o explicație mai puțin clară: „De asemenea, universul manifestat nu este plămăuirea unui Absolut nemanifestat, dar pozitiv, ca în filosofia indiană, ci a inconsistenței absolute, concepută ca o stare subontică ce ajunge la cunoștința de sine exersându-și natura, adică nefința, cu ajutorul existențialului” (*Idem*, p. 47).

b. Spații ale visului și armoniei

Armonia liricii eminesciene este o caracteristică recunoscută de majoritatea cercetătorilor. Să ne reamintim, spre exemplu, ce spunea Tudor Vianu: „Un adevărat, un mare poet liric este totdeauna creatorul unei armonii unice și Eminescu face parte

dintre aceștia” (*Poesia lui Eminescu*, Editura „Cartea românească”, București, 1930, p. 142). Despre armonia eminesciană va vorbi și George Popa într-un capitol următor. Deocamdată el selectează câteva poeme „în care visul se confundă cu armonizarea eu-univers” (*Spațiul poetic eminescian*, p. 49). Poemele selectate sunt: *Dorința*, *Somnoroase păsărele*, *Fiind băiat păduri cutreieram*, *Sara pe deal* și *O, rămâi*.

Iar la capătul analizei acestor poeme, cu mare înțelepciune, autorul conchide: „Intricarea până la confundare în gândirea eminesciană a spațiului visului cu cel al armoniei («Totu-i vis și armonie») pare a se explica prin faptul că cele două stări se intercondiționează: reveria dă naștere înseninării spiritului, armonizării cu lumea transfigurată prin vis; iar armonia, prin potențialul ei muzical, dar mai ales prin calitatea ei de certitudine existențială, creează o beatitudine, o situație sufletească extatică, având puterea de a transpola spiritul în zonele ontice ideale, accesibile doar visului” (*Idem*, p. 56).

c. Spații ale răsfrângerii

George Popa observă că motivul răsfrângerii, prezent adesea în lirica eminesciană, „uneori pare a fi un ecou al filosofiei kantiene, dar un ecou mult transformat” (*Idem*, p. 57). Iată și explicația autorului: „La Eminescu răsfrângerea și «prelucrarea» sufletească a lucrurilor răsfrânte nu au nimic cu semnificația epistemologică și agnostică din *Critica rațiunii pure*... *Răsfrângerea în înțeles eminescian însemnează dobândirea unei alte stări ontice sau cel puțin spirituale*” (p. 57).

Poemele selectate, în care motivul răsfrângerii este evident, sunt: *La mijloc de codru...*, *Lasă-ți lumea...* și *Crăiasa din povești*. Din analiza poeziei *Crăiasa din povești* rețin o observație a autorului: „De remarcat următorul fapt: interiorizarea lumii basmelor are loc prin asocierea a două culori complementare (îmbinate și în poezia *Lacul*), având potențial spațial opus: galbenul părului, asociat chipului serafic și albul selenar, - care alcătuiesc un spațiu concentrat, - înconjurând albastrul ochilor, culoarea nemărginirii: spațiul extern se contractă, se densifică și concentrează cosmosul pentru a-l deschide apoi fără hotare în spațiul lăuntric, sufletesc” (*Idem*, p. 61).

d. Spații ale idealului

Are dreptate George Popa când afirmă, cu toată convingerea, că „Idealitatea, înțeleasă ca *virtualitate axiologică supremă* în ordine umană, a constituit neîndoiește felul și justificarea întregii existențe și creații a geniului eminescian” (*Idem*, p. 62). La fel de îndreptățit este și pentru continuarea explicației: „Evident, *Luceafărul* reprezintă concluzia acestei aventuri superioare de a găsi idealul, concluzie formulată – repetăm, - din punctul de vedere al geniului” (*Idem*, p. 62). Înainte de a analiza, pe larg, poezia *Luceafărul* se oprește și la alte poeme unde a întâlnit ipostaze de spații în care se proiectează idealul. Este vorba de poemele *În fereastra despre mare*, *Atât de fragedă...*, *Miron și frumoasa fără corp*, *Pe lângă plopii fără soț...* și *S-a dus amorul...*

Analizând aceste poeme, autorul evidențiază diferite trepte ale conflictului dintre idealitate și realitate, până ajunge la un adevăr filosofic: „Frumusețea absolută este un simbol, un principiu, o transparență pură, o idee în sine, care poate constitui doar obiect de năzuință eternă, dar care nu poate coborî nicicând în zărisea trecerii umane, în spațiul perisabilității” (*Idem*, p. 68). Adevăr pe care Eminescu, nu numai că îl știa foarte bine, dar îl și trăia intens, cu durerea geniului creator.

e. Spații cvadridimensionale

Sunt cunoscute discuțiile privind concepția eminesciană asupra spațiului și a timpului. Și George Popa, deși accentuează prezența spațiului în lirica poetului, nu neglijează nici prezența timpului. Exegețul observă, cu multă îndreptățire, că numai prin intervenția timpului spațiul poate fi în continuă mișcare, pe calea spre desmărginire. Mai mult, distinsul eminescolog a selectat unele poezii „în care timpul sudat intim, organic, cu spațiul creează un continuum cvadridimensional prefigurând spațiul aneuclidian, funcția timpului fiind însă aici de *consumpție integrală a spațiului pe care îl poartă*” (*Idem*, p. 73). Poemele selectate în acest sens sunt: *Veneția*, *Trecut-au anii...*, *Din valurile vremii*, *Stelele-n cer* și *Dintre sute de catarge*. Concluzia autorului este: „Aici spațiul nu-i decât o *manifestare a timpului*, o plasmuire făcută pentru a experimenta inconsistența absolută. Alături de spațiu – formele, viața, gândurile, idealurile servesc același universal joc al devenirii, al destrămării” (*Idem*, p. 80).

f. Spații de condensare a cosmicității

George Popa a avut intuiția să selecteze nu numai poezii care sugerează „inconsistența absolută, ci și poe-

zii ce sugerează o concentrare a cosmicității. „În unele creații poetul imaginează însă spații de maximă concentrare a cosmicității” (*Idem*, p. 80). Are în vedere poemele: *Cu mine zilele-ți adaugi...*, *Glossă*, *Se bate miezul nopții...* și *Odă (în metru antic)*. Din comentariul la *Odă (în metru antic)* rețin doar o observație: „În acest poem **intensitatea**, noțiune deosebit de modernă, constituie însăși esența poemului. Este vorba despre suprema intensitate, - focul -, cu fericită bivalență și interconvertibilitate: arderea universală, în sens heraclitian, - și arderea sufletească” (*Idem*, p. 84).

g. Spații ale erorii

Putem presupune că la Eminescu există și spații ale erorii? George Popa crede că da. Nu ne spune ceva despre autorul erorii, însă pomește de la un vers care se găsește într-o variantă a poemului *Scrisoarea I*: «O greșală universală a comis». Urmare a acestei greșeli, ne spune autorul „viața este sinonimă cu suferința și sfârșește cu moartea” (*Idem*, p. 86-87). Și imediat continuă: „Numai un viciu intrinsec poate explica durerea și perisabilitatea existenței umane” (*Idem*, p. 87). Nu aflăm unde am putea dibui acest „viciu intrinsec”, dar ne garantează că „spații ale erorii” pot fi descoperite în poemele *Mortua est!*, *Rugăciunea unui dac*, *Strigoii* și în *Bolnav în al meu suflet*. Ni se mai spune că este vorba de o idee tragică și că meditațiile acestea asupra suferinței sunt precumpănitor sufletești.

Analiza poemelor indicate este pătrunzătoare, dar și foarte discutabilă. Rețin doar observația finală: „Este de observat că, spre deosebire de civilizațiile arhaice, de creștinism și de hinduism, care considerau suferința firească, adică justificată, fie prin vina morală a omului (concepția creștină), fie prin ignoranța acestuia (budismul), Eminescu găsește suferința *absurdă*: o eroare a genezei și nu o eroare (un păcat) a omului. Din acest motiv, durerea nu poate fi suportată, acceptată pentru rațiuni de expiere etică, aceste rațiuni neexistând. Suferința nu are vreun sens, - cosmic, etic, mitico-istoric, - ci este un nonsens în cadrul oricărei onticități. Căci orice existențialitate trebuie să fie perfectă și eternă” (*Idem*, p. 99). Acum am înțeles că eroarea provine de la geneză și îmi propun să aflui deznodământul, chiar dacă, în mod cert, nu voi descoperi niciodată „viciul intrinsec” al genezei. Sigur că, după un timp de căutare, disperat, s-ar putea să mă revolt. Oare nu i s-a întâmplat ceva asemănător și lui Eminescu?

h. Spații ale însingurării și extrapolării

Despre pomirile lui Eminescu spre însingurare s-a scris mult, cu temei, având în vedere genialitatea creației sale. George Popa vine și ordonează aceste pomiri, vorbind despre însingurarea în plan social, afectiv, existențial și axiologic. Exegețul selectează pentru această demonstrație următoarele poeme: *De câte ori iubito...*, *Despărțire*, *Melancolie*, *Mai am un singur dor*, *Scrisoarea II* și *Povestea magului călător în stele*.

Referindu-se la poemul *Povestea magului călător în stele*, autorul scrie: „*Luceafărul* înscrie statutul ontologic, modalitatea existențială a geniului. În schimb, poemul *Povestea magului călător în stele* dezvoltă o suită de spații situate dincolo de realul cotidian, în sfera gândirii plămuitoare de noi universuri, - spații chemate să pregătească intrarea în ceea ce Eminescu numește **spațiul geniului**, adică sfera de mișcare ce-i este rezervată geniului, prin destinul său particular, unic” (*Idem*, p. 109).

i. Luceafărul: spațiul absolutului

În înțelegerea lui George Popa, „*Luceafărul* constituie o sinteză de spații fizice și - corespunzător, - psihice, rezumând sferele ontice posibile în concepția umană” (*Idem*, p. 113). Prin forța lor tensională aceste spații delimitează antinomic absolutul și contingentul. Pentru a se face înțeles, autorul adaugă: „Schematic, există patru spații - materiale și spirituale - care, în ordine axiologică, sunt următoarele: spațiul strâmt (un «unghe») măsurând sentimentul mărunț al pajului Cătălin; spațiul ascensional al sentimentului, la început înalt al Cătălinei; spațiul stelar, descendent o vreme, al Luceafărului, aspirând la iubirea unei pământene; și «spațiul» situat în afară de timp și loc al ființei supreme, care de fapt este conștiința de sine a Luceafărului, a geniului, a eternității naturii sale: **spațiul absolutului**” (*Idem*, p. 114). De reținut și observația că *Luceafărul* este un poem al luminii.

Pe fondul polemicilor cu privire la mesajul din strofa finală a poemului, cred că mai trebuie meditat și la următoarele două remarci. Prima: „Hyperion vrea să însere în sfera lucrurilor nemuritoare o nouă valoare, un nou spațiu: spațiul spiritual al iubirii pentru o ființă omenească.” A doua notă: „Pus față în față cu propria-i conștiință de sine, în înfruntarea dintre contingent și absolut, - în spațiul tensional al potențialității pure, - învinge până la urmă conștiința firii superioare a lui Hyperion” (*Idem*, p. 124).

Ștefan MUNTEANU

Jurnal despre Bacovia

Rareori poți întâlni un ins care să-ți amintească, fizic, de Bacovia. Cel văzut de mine vine de stă, în primele ore ale după-amieziilor, pe o bancă din apropierea Bibliotecii Județene, un loc din parc care i se pare, cred, mai sigur. L-am remarcat după câteva treceri prin fața sa. Nu figura i-i „bacoviană”, ci atitudinea, faptul de-a fi mereu solitar și timid. Își ține bustul aplecat înainte și palmele între genunchi, ca și cum ar suferi de frig. Când ajung în dreptul lui îmi caută privirea. Într-o zi m-a salutat și m-a întrebat de un rezultat din domeniul sportului. Apoi salaturile sale au devenit frecvente. Am simțit că vrea să mă opresc pentru un schimb de vorbe. O dată am făcut-o, interesându-mă de starea lui. Mi-a spus ceea ce deja bănuiam: suferă de depresie.

Cum să descriu teroarea pe care mi-o produce un om ce a „nceput să vorbească singur”? Bărbat sau femeie, îl întâlnesc uneori pe stradă și mă cutremur. Îl ocolesc din instinct, deși mă intrigă monologul lui. Aș vrea să știu ce l-a declanșat și împotriva cui e îndreptat. Prin gesturile smucite pe care le schițează, omul acesta îmi pare un captiv al propriilor halucinații din care se zbate să iasă, eliberare dificilă. Exaltat, reproșează ceva sau justifică, acuză ori se răfuieste cu cineva invizibil. Rareori însă seamănă cu cel din „Altfel” de Bacovia, adică „învințit de gânduri, cu fruntea în pământ”, strivit de apăsarea lucrurilor cugetate, tăcut.

Strigătul deformează: arată o altă ființă decât ceea ce ești.

În poeziile lui Bacovia nu găsim cuvântul *chimval*, „instrument [compus] din două talere de aramă care erau lovite unul de altul”. *Chimvalul* se potrivește doar în poeziile cu cadențe agitatorice. Un exemplu: „Tu fii chimvalul înnoirei” (I. U. Soricu, „Cîntece de bărbăție”).

Citind paragrafele următoare din poemul în proză „Pe gânduri”, m-am îndoit cândva că ordinea „cîntărilor” e cea descrisă de ele: „Privighetoarea cînta pe cînd am intrat s-o aștept pe banca aceea, și luna repeta lumină și întunec prin nouri. Erau și foșniri, și dacă era trist, fiecare știe și nu se poate reda./ Ea sosi tîrziu... pe cînd aproape uitasem pentru ce am venit... Așteptam răsăritul soarelui, sau mă deprinsesem să fiu singur... Ea spunea că totul e potrivit de frumos și că privighetoarea va înceta pentru a se auzi curînd ciocîrlia; aburii se vor ridica de pe ape și zorii vor fi dure-roși pentru cei care au uitat să vorbească...” (v. *Opere*, Ed. Minerva, 1978, p. 366). Eu n-am stat o noapte întreagă într-un parc și nici nu deosebesc cîntecul privighetorii de al ciocîrliei. Așadar, a trebuit să apelez la naturaliști. Unul dintre ei, la origine fecior de țărani ca și mine, a recunoscut că nici el nu-i prea sigur, sugerîndu-mi să consult un ornitolog, întrucît specialitatea sa e alta. M-am dus la cel indicat, cu volumul în mînă, și i-am citit ce spune poetul. Mi-a confirmat pe loc că e exact: privighetoarea cîntă în nopțile de primăvară și vară, iar ciocîrlia, în aceleași anotimpuri, diminețile devreme și seara. Am interpretat afirmația sa ca o notă bună pentru autor. În orice, a fi exact înseamnă a fi autentic. Și cine reușește aceasta e credibil.

Muzical, în „Panoramă”, scrisă în 1903, emoția, care atinge paroxismul, e dată de un instrument, același, numit în două feluri: „caterinca-fanfară” („Cînta caterinca-fanfară/ Lugubru în nopte, tîrziu”) și „flașnetă” („Orașul dormea în tăcere/ Flașnetă plîngea cavernos”). E singurul loc din poeziile lui Bacovia unde acest instrument apare. De ce? Pentru că, treptat, datorită modernizărilor tehnice, flașneta a ieșit din uz. La începutul deceniului al patrulea, decăderea ei părea ca ireversibilă, lucru consem-

nat într-un articol nostalgic de Al. A. Philippide: „Păpușarii, rasă dispărută, cum va fi curînd și rasa flașnetarilor, pe care nu-i mai ascultă nimeni de cînd au început să hăulească guri de radio [difuzoare fixate pe stîlpi] la fiecare colț de stradă” (v. „La vitrinele cu jucării”, în *Dimineața*, 27, nr. 8983, 25 decembrie 1931, p. 6). Ulterior, păpușarii, ca să folosesc un termen de azi, s-au reinventat, dar flașnetarii – nu. Eu l-am apucat pe unul dintre ultimii – cred – la Bacău. Pe la mijlocul anilor '60, cînta în pasajul de la Telefoane și cîteodată prin mahalale.

După o vizită la Ibrăileanu și o discuție cu Topîrceanu, Francisc I. Rainer făcea, în jurnalul său, la 2 decembrie 1914, această însemnare: „Valoarea poetică a poeziei nu o voi judeca după materialul întrebuințat ca să-mi producă starea poetică, ci după intensitatea acestei stări” (v. „Jurnalul de la Iași”, în *Revista Fundațiilor Regale*, 12, serie nouă, nr. 3, noiembrie 1945, p. 841). Sublinierea doctorului e justă. Faptul poate fi verificat aplecîndu-ne asupra motivelor și vocabularului poezilor din fiecă epocă. În mare parte, ele sînt asemănătoare, însă efectul lor asupra cititorilor e diferit. Bacovia și-a depășit contemporanii (simboliști și nesimboliști) prin știința de a sugera, printr-o gesticulație aparte, stări de o intensitate memorabilă.

În „Sinteza zilei” din 27 ianuarie 2020, din prisos de respect, Mihai Gâdea a încercat să-i pupe mîna lui Florin Piersic. Public, asemenea gesturi sînt, astăzi, rare. Dacă l-au văzut, cei din generația mea și-au amintit scena în care Geo Bogza, înalt cît un plop, s-a aplecat adînc și i-a sărutat dreapta lui Tudor Arghezi. Spontan, m-am întrebat (dovadă că nu știu) dacă vreodată cineva îi va fi pupat mîna și lui Bacovia, și dacă a făcut-o, cum a

reacționat poetul. Apropos de Piersic, gusturile lui în materie de poezie coboară adesea, pentru poantă și anecdotă, la Ion Pribeagu și Aurel Storin, autori de cronici rimate. Nu l-am auzit niciodată (deși nu exclud s-o fi făcut) recitînd din poetul nostru.

Deși mi-am cam făcut „temele” cu privire la Bacovia, nu încetez să mă opresc la orice referire necunoscută despre el. Cea mai recentă ocazie mi s-a ivit citind *Floarea de foc* (Ed. Eikon, 2019), de Alexandru Mironescu, reputat profesor, om de știință și literat din perioada interbelică, unul din fondatorii „Rugului Aprins”, unde am găsit următoarea mărturisire: „Știam cîndva – aveam atunci mai puțin de douăzeci de ani – mii de versuri pe dinafară: Eminescu, Cerna, Bacovia, Hugo, Musset, Baudelaire, Racine, Verlaine, Macedonski, mii de versuri de dragoste, gîndind că, doar, doar voi afla o tînără fată căreia să-i transmit, prin ele, focul acela al primei tinereți. Dar fetele, la vîrsta aceea, sînt inaptele pentru o astfel de cerească involburare” (*op. cit.*, p. 213). Alexandru Mironescu s-a născut în 1903. De unde concluzia simplă că Bacovia figura deja în preferințele de lectură ale adolescenților la începutul anilor '20. Și nu alături de oricine!

Într-un jurnal din 1968-1969 (*Admirabila tăcere*, Ed. Humanitas, 2019), Alexandru Mironescu reflecta: „De bună seamă din cultura noastră nu lipsesc cîteva personalități și creatori (și numesc pe Eminescu, Bacovia, Iorga, Hasdeu, Pârvan), compatibilă [sic!] cu unii din marile culturi, dar la noi sîntem încă departe de ceea ce este și se înțelege printr-o mare cultură. Cultura franceză, bunăoară, e o mare cultură nu pentru că pot fi pomeniți Hugo, France, Baudelaire, Rimbaud și alții, ci pentru că acolo au existat Pascal, Bossuet, Descartes, Pasteur, Lavoisier, Jeanne d'Arc, Ludovic cel Sfînt./ Vreau să spun că fără cîteva piscuri purtătoare, nimbate de probleme supreme, e greu, eu zic imposibil, să se vorbească de mare cultură” (*op. cit.*, p. 176). Aceste afirmații reprezintă un „fragment de

discuție” și sînt – deduc – o replică unuia care, apropiat de curentul oficial, era de altă opinie. Ele ar necesita un comentariu mai amplu, o încadrare a lor în dezbaterile din epocă. Mă limitez însă să relev un singur lucru: în enumerarea de „personalități și creatori” din cultura română Bacovia e așezat imediat după Eminescu și să observ că din ea lipsesc Arghezi, Blaga, Barbu.

Privesc cerul și văd în marginea de nord, ca un fundal, nori groși, de un albastru închis, care mă îndeamnă să repet în gînd versurile din „Cogito”: „Frumos/ Este cerul/ Senin, sau mînios”. Dintr-odată simt o nedumerire: va trebui să deschid dicționarele pentru a afla dacă „mînios” mai apare la cineva ca antonim a lui „senin”.

„Plîng harmonii la ferești/ Milogiri de cîmîtîre” („De iarnă”). Trecute în cea mai simplă proză, versurile vorbesc despre o cerșetorie cu muzică. Scene precum cea descrisă aci de Bacovia, evocatoare a unor ani de criză, se înfîlesc și în zilele noastre. În preajma sărbătorilor, de pildă, un bocet de femeie lung, sfîșietor înfioară aerul dintre blocurile cartierului în care locuiesc. După „povestea” pe care o spune și după aspectul celei ce cîntă, miloaga e străină de locurile noastre. Tînguirile se încheie cu urări de sănătate, în special pentru „copilași”. Din păcate, insensibilitatea locatarilor (sînt printre ei și destui avuți) rămîne neclintită. Nu există cartelă de acces la inimile lor.

„Burgezul este figura simetrică a romanticului” (v. Paul Valéry, „Propos sur le progrès”, în *Regard sur le monde actuel*, Gallimard, 1966, p. 174). Bacovia l-a testat, numindu-l „hidos burgez” (v. *Serenada Muncitorului*). Burgezul contemporan nu se deosebește de rudele sale din vremea poetului. Sub anumite aspecte („aerul triumfal”, atitudinea obraznică) e chiar mai respingător.

Poemul „Decembre” (îndesebi primul vers) e repetat la fel de des ca și imaginea Coloanei Infîni-

tului. Succesul – trebuie spus – se datorează și muzicii lui Nicu Alifantis. Nu de mult, el a constituit pretext de aniversare (50 de ani de la compunerea cîntecului): un concert dat în sala Teatrului Metropolis, în ziua de 6 decembrie 2019. Impresiile au fost copleșitoare: „Într-un moment de ceață deasă, croită din lacrimi ascunse, parcă i-am văzut zîmbetul și lui Bacovia, mîngîind cu conturul unui stilou uscat cortina trasă pentru încă o reprezentație” (v. Ana Maria Păunescu, „Îmi pare rău că am murit la concertul dumneavoastră, domnule Alifantis!”, în *Flacăra lui Adrian Păunescu*, 19, nr. 48, 13-19 decembrie 2019, p. 2).

Rîndurile alăturate, scoase dintr-o scrisoare a lui Alecsandri către Alexandru Papadopol-Calimah, din Paris, 29 ianuarie 1889, amintesc de „Nervi de primăvară”, poemul lui Bacovia: „Am ieșit pentru înfiia oară alaltăieri [după două luni de ședere în casă], căci era o zi prea frumoasă și m-a îmbătat aerul, ca și cînd aș fi băut două butelii de șampanie”. La Bacovia, amețirea vine pe fondul melancoliei: „Melancolia m-a prins pe stradă./ Sunt amețit”. Dincolo de această senzație comună, stările celor doi poeți diferă. Exaltat, Alecsandri invocă soșirea primăverii cu ardoarea suferințelor, ca pe un remediu: „Ah! primăvară, vină, te aștept ca pe o mireasă încîntătoare”. Bacovia, din contra, e cuprins de „nimicnicie”, toropit: „Nimicnicia m-a prins pe stradă./ Am adormit”. Pentru el, primăvara e un oaspete stînjinitor: „Oh, primăvară, iar a venit”.

Prețuiesc în Bacovia faptul de a fi fost, într-o măsură diferită față de alții, om și nu înger, de a-și fi dezvăluit și laturile rele, antipatice, deplorabile, ce există în fiecare dintre noi, dar pe care le escamotăm. El, dimpotrivă, le-a exhibit. Un moment, acest gest a avut consecințe negative: însul a părut „suspect”, căci ignora atât niște convenții sociale, cît și niște convenții poetice. Ulterior însă curajul de a se mărturisii va fi privit ca o mare calitate.

Constantin CĂLIN

Laudă familiei Bacovia

Motto: *George Bacovia este unul dintre poezii fundamentali ai literaturii române.*

Marian Popa

1.- Cum reușiți să vă descurcați, D-le Bacovia, pe căldurile astea infernale și cu Dictatura Covid pe capul nostru?

- O zi fără anotimp și dictatură militară...
- Zadarnic flaute cântă/ în aste zile păgâne -
La vânt s-au dus aspirații
Nimic nu rămâne.
- Sunt câțiva morți în oraș, iubito,
Chiar pentru asta am venit să-ți spun;
Pe catafalca, de căldură-n oraș.
Încet, cadavrele se descompun.
Cei vii se mișcă și ei descompuși,
Cu lutul de căldură asudat.

2.- Dar vremurile, vremurile în general, cum vi se par?

- Ce trist este pe lume/ Un cântec/
Un cântec ce-l tot aud:/ - La muncă...
- De n-o să vii nu e nimic,
E-un secol mic/ Toți mint/
Când totul e pentru argint.

3.- Mai există totuși și sentimente înalte, ca patriotism, iubire, țară, neam...

- Forme, despre muncă/ Salar /
Sau versuri dramatice
O voință mai bună
Iubite vremuri/ De au fost
Sau vor veni.../ Ce sentiment... /
Ură./ Iubire/ Ici, colo./ Uitate.
Vor fi acum de toate cum este oricând
Dar iar rămâne totul o lungă teorie.

4.- Cum vă petreceți timpul când nu scrieți, D-le Bacovia?

- Sunt solitarul pustiiilor piețe
Cu tristețe becuri cu pală lumină.
Când sună arama în noaptea deplină
Sunt solitarul pustiiilor piețe.
- Ce lume – așa goală de vise!
Și cum să nu plângi în abise
Da, cum să nu mori și nebun?

5.- Dar prietenii Dvs. cei mai apropiați, nu vă însoțesc adeseori?

- Pustiu ...
Departa, în cetate viața tropota ...
O simțurile-mi toate se enervau fantastic,

Dar în lugubru salii pufneau în răs
sarcastic.
Și Poe și Baudelaire și Rollinat.

6.- Se spune că frecvențați anumite cârciumi și terase cu unii dintre marii Dvs. prieteni...

- Ca Edgar Poe mă reîntorc spre casă.
Ori ca Verlaine, topit de băutură –
Și-n noaptea asta de nimic nu-mi pasă.
Apoi cu pași de-o nostimă măsură.
Prin întuneric băjbăiesc prin casă
Și cad, recad, și nu mai tac din gură.

7.- Cum credeți că arată Bacăul, dar Bucureștiul, unde v-ați stabilit cu D-na Agatha?

Cetate, azi moare poetul
În brațele tale, tușind...
- Pe străzi tăcute se desfac –
Serbări târzii de vinul nou,
Visări pentru-un poet sărac.
- Și dacă se zguduie orașul,
Și creierul rămâne pierdut;
Și, dacă munca trosnește din brațe, din
piatră, din fier –
Mulțimea anonimă se va avea-n vedere.
Tot ce-mi trebuie să am pot să cer.
O nouă primăvară pe vechile dureri.
O umbră mormăind pășește ...
E om... atât, și e destul;
Și-acum ne-om gătui tovarăși;
El om flămând, eu om sătul.

8.- Întrevedeți un „viitor luminos”, în general?

Va fi târziu în ziua – aceea ...
Și bănuie, în calea mea,
Tăceri de vreme, sinistra foame,
Sau cântece ce plâng mereu
- Grăbește, nu mai aștepta.

9.- Ce părere aveți despre oamenii politici și reformele revoluționare propuse de ei?

- Compozitori de vorbe...
Lumea se schimbă.
Egalitate, idei tumultuoase,
Organizarea viitorului întrevăzut,
Sunt grade,
Sunt posturi de răspundere.

10.- S-au propus totuși reforme mari...

S-ar putea face
Multe reforme.
Mă gândeam singur.
Eram fără nimeni.
Și tocmai azi
Au venit musafiri.
- Tu ce dai, eu ce dau...
A, de când nu ne-am mai văzut!
Și prin vecini se-aud mici pregătiri de
masă,
Însă produsele au început să dispară –
Vinul și mierea, și grâul tot
Le-au strâns pe grabă, cine-a putut.
Și mulți se întreabă
Despre guvern...
Puținul din toate,
Unde s-au dus?

11.- Se știe că v-a preocupat și istoria contemporană, nu doar natura cu anotimpurile ei fabuloase...

Pe stradă urle viața și moartea,
Și plângă poezii poema lor vană...
Știu.
Dar foamea grozavă nu-i glumă, nu-i vis -
Plumb și furtună, pustiu,
Finis
Istoria contemporană...
E timpul... Toți nervii mă dor...
O, vino odată, măreț viitor.

12.- Considerați plumbul un simbol al vieții?

Se poate sta într-un cavou, sau chiar universul este un cavou?
- După Eminescu – *Plumb* e cartea mea de căpătâi.
A fost odată... va fi odată...
Nu spune zarea, dar spune omul –
Numai acum e niciodată ...
Adânc, prezentul închide tomul...

13.- Vă considerați realizat și împlinit ca om în timpul vieții sau în cel al eternității?

- Singur, Singur, Singur...
- Eternității i-am zis:
La muzica asta frumoasă
Sunt lipsuri
În sângele meu.
Dintre câte-am încercat
Nici un dor realizat...

Poate, mâine
Și mai mâine, Va fi dulce
Acea pâine.
- Am fost atât de singur/ Și singur am
rămas.

14.- Și totuși lumea evoluează, se schimbă mentalitățile, oamenii care le animă...

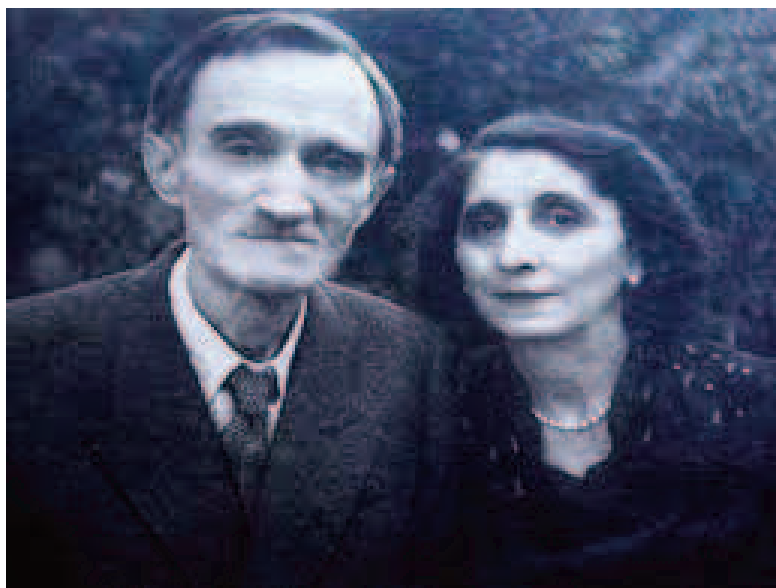
- Individualism
Altruism
Comunism
Patina vremii
I-a apropiat
De „Homo sum”.

15.- Vă considerați un intelectual sau un salahor al scrisului?

Adeseori
Culcat
Notez
Al lumii svon
De țară nouă.
Capital moderat,
- Onoare intelectualilor,
Și celor ce muncesc.
Iar ce va fi în viitor,
Deocamdată e sublim...

16.- S-a spus că „cite firese, urmărindu-se înlănțuirea de imagini, poemele (Dvs.) aparent simple, reprezintă de fapt mistere insondabile”. Ce credeți despre acest aspect al poeziei Dvs.?

Se stinge ziua,
Se sting visurile
Și totuși așteptăm
Aurora...
În alb în negru,
Dacă nu se va mai putea
În violet.
Mi-am realizat
Toate profețiile
Politice
Sunt fericit...
Frumos
Este cerul,
Serin sau mânios.
Un aforism celebru
Te face să trăiești...
Nu-i mâini,
Nici azi,
Nici ieri, -
Timpul.

17.- În ce constă munca poetului, D-le Bacovia, și cum este ea răsplătită?

- Poetul e un Sensitf. Ecourile brutale ale unei proze cotidiene îi strigau sub ferestre, și oamenii nu înțelegeau firea lui. Prin cultură trăise toate civilizațiile, ceilalți păreau rămași cu mult în urmă...

Ce satisfacție ar fi meritat și cum putea să o ceară?... De la cine? De aceea își vedea de munca lui de visător, singurul îndemn ce-i mai rămăsese.

18.- Cum a decurs aniversarea din septembrie 1956, când George Bacovia a împlinit 75 de ani, Doamnă Agatha Bacovia?

- A fost sărbătorit, cum am spus, acasă de Redacția revistei *Flacăra*, în frunte cu Cicerone Teodorescu. A urmat interviul în *Flacăra*, pe care Bacovia l-a încheiat cu următoarele cuvinte: - *Oamenii nu au fost delicați cu Bacovia... E GREU SĂ SPUI BACOVIA*. Au urmat sărbătorirea și înmânarea decorației Ordinul Muncii clasa I, la Casa Scriitorilor. Președintele de atunci, Mihai Beniuc, nu arăta nici un entuziasm pentru această sărbătoare, care a avut loc la insistența lui Eugen Jebeleanu și Cicerone Teodorescu. M. Beniuc nu fusese de acord cu marea cinstire, prima ce avea loc la Casa Scriitorilor cu o atât de masivă participare. Pentru mine, atitudinea lui Beniuc era aceeași care atunci când editura mă trimisese să-i cer asentimentul pentru reconsiderarea operei lui Bacovia și a spus: „Să vedem dacă ne servește această poezie!”.

19.- Cu ocazia acestui impresionant eveniment aniversar, i-ați dedicat și o poezie.

- În *Gazeta literară* a apărut poezia ce i-am dedicat: *La 75 de ani*. O reproduc, pentru că a suscitad interes și admirație printre personalitățile literare, iar pe Bacovia l-a înduioșat profund.

ANIVERSAREA (la 75 de ani)

Cu tine am fost Iubitul meu,
Cu tine, pe drumul lung
Și-nsingurat al vieții...
Ca un toaig ți-am sprijinit URCUȘUL
Abia pășisem pragul tinereții
Am strâns la piept toată durerea ta
Pe buze am sărutat întreg veninul
Ce ți-a turnat din amfora lui grea
Necruțător și ne-mblânzit
Destinul.
Lauri însângerați pe-nalta frunte.
Suspiniu-adânc din cântecul tău trist,
Un «ECCE HOMO» ca în Guido Reni
Crucificarea – Palidul Crist
Cu tine-am fost iubitul meu
Cu tine,
Clintit-am stânca asprei suferinți.
Și iată, azi, slăvită este clipa
Nemuritoarei, marei biruinți...
Sărbătorită fie împlinirea
Din argintatul zilelor AMURG
Mărețe clipe de viață nouă.
De-a lungul anilor
Ce curg.

Vasile BARDAN

George Bacovia - 140

N. 4/17 septembrie 1881, în Bacău - m. 22 mai 1957, la București. **Poet, prozator, publicist, profesor, redactor, funcționar.** Este al patrulea copil dintre cei opt pe care i-a avut familia Zoiței (n. Lungu), casnică, și a lui Dimitrie Vasiliu, comerciant de băuturi și coloniale. Conform certificatului eliberat de Primăria orașului, a văzut lumina zilei în casa părinților din Strada Roman Nr. 103, fiind descendent, prin tată, din vechea familie boierească Mustea, atestată de pe vremea lui Ștefan cel Mare și Sfânt, din care doar mătușa sa, Eliza Mustea, avea să aibă preocupări literare. Fire plăpândă, e predispus la boli încă de mic, febra palustră din 1888 amânându-i cu un an începerea școlii. La 7 ani ia lecții de germană la Grădinița soților Schmidt, urmând apoi ciclul primar la Școala Domnească din urbea natală (Școala de Băieți Nr. 1, 1889-1894, clasa I absolvind-o în doi ani, întrucât era împărțită în două secțiuni, pregătitoare și înaintată, fiecare cu durata de un an), unde îl are coleg pe Grigore Tabacaru, viitorul mare pedagog, și, ca învățător, pe Nicolae Bibiri. Deși acesta i-a acordat calificativele „foarte atent“ și „foarte silitor“, următorii ani de școală aveau să cunoască un traseu sinuos, viitorul poet parcurgând cu destulă dificultate clasele prin care trece. Între anii 1894 și 1903 este elev al Gimnaziului „Principele Ferdinand“ (devenit, din 1897, Liceu de Băieți), avându-i ca profesori, între alții, pe G. Ibrăileanu, Dimitrie Nanu (română), Grigore Haralambie Granda (franceză), Panait Topliceanu (latină) și D. D. Pătrășcanu (istorie, filozofie, economie politică). În prima clasă de gimnaziu rămâne corigent la limba română, în cea de a doua pățania se repetă, de data aceasta la geografie și istorie, iar în cea de a treia e declarat repetent, în bună parte și din pricina îmbolnăvirii de vărsat de vânt. Clasa a IV-a, în schimb, o promovează fără probleme, obținând chiar mențiune la desen, muzică și gimnastică, discipline pe care le va agreea și în anii superiori de liceu. Începe să scrie poezie (primele cunoscute, *Plouă, Rar, Sonet, Tablou de iarnă, Palid, Nevroză, Și poate* datând din 1898) și

debutază, pe 20 martie 1899, când revista lui Alexandru Macedonski, **Literatorul**, îi publică poemul *Și toate*. În același an e premiat de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice la Concursul de desen după natură al Societății Științifice și Literare „Tinerimea română“, însă e declarat din nou repetent în clasa a V-a, în urma corigențelor la limba elină, matematică și științele fizico-chimice. În 1900 se înscrie la Liceul Militar din Iași, însă renunță în trimestrul al doilea, nesuportând regimul cazon. Scrie poezia *Plumb*, transcriindu-și primele creații într-un caiet cu același titlu, pe coperta căruia caligrafiază: „Versuri de G. Bacovia, 1900“. Promovează anul în particular, în 1901 reînscriindu-se la cursurile de zi ale liceului băcăuan și, după încă o corigență la elină, în clasa a VII-a, dar și un nou premiu al Tinerimii române, directorul Lascăr Veniamin îi eliberează, la 19 septembrie 1903, certificatul de absolvire a studiilor liceale. În pofida acestor sincope, autorul memorabilei poezii *Liceu* își va forma o cultură solidă, bazată îndeosebi pe lecturi din simboțiștii francezi, de la Rimbeau la Baudelaire și Laforgue, dar și din autorii români, de la Al. Vlahuță, Tr. Demetrescu la Al. Macedonski și Mihai Eminescu. Pe versurile genialului poet de la Ipotești și pe cele semnate de Ștefan Petică a improvizat, de altfel, melodii pe care le-a cântat la vioară, instrument care i-a fost mereu

aproape. La 22 de ani, pe 7 octombrie, se înscrie în anul I la Facultatea de Drept a Universității din București, evoluția sa cunoscând și aici amânări, exmatriculări și reprimiri, ceea ce a condus la finalizarea studiilor universitare abia în 1911. Ajuns în Capitală, îl vizitează pe Macedonski și citește în cenaclul său poezia *Plumb*, care produce auditorilor o puternică impresie, amfitrionul improvizând imediat un cătren devenit la fel de celebru: „Poet scump, pe frunte / Porți mândre foi de laur / Căci singur până astăzi, Din plumb făcut-ai aur.“ După ce, în 1901, mai publicase în *Țara*, tot în 1903 începe colaborarea la revista *Vieța nouă*, unde îi apar prima variantă a poeziei *Lacustră* și *Nevroză*, apoi la revistele *Arta* (1904), *Mărgăritarul* (1904), *Analele literare, politice, științifice* (1905), *Liga conservatoare* (1906) și *Românul literar* (1906), care îi înserează alte 30 de poezii, între care amintim *Amurg violet*, *Decembre*, *Decor*, *Ego*, *Nocturnă*, *Moină*, *Pastel*, *Singur*, unele cu alt titlu decât cel consacrat în volume. Exmatriculat în anul al II-lea, în „urma nereușitei la examen, la care n-am preparat îndeajuns din cauza unei boli grave“, solicită Facultății Juridice a Universității din Iași să-l înscrie în același an de studiu și, după ce a fost respins de mai multe ori la diferite sesiuni de examene, comisia formată din A. C. Cuza, D. Alexandrescu, V. Gr. Iamandi și A. P. Zeuleanu „a decis a se admite cu patru bile roșii“ și a-l declara, la 5 noiembrie 1911, „licențiat în Drept“. Peste 13 zile, la 18 noiembrie, Decanatul Colegiului de avocați din județul Bacău i-a eliberat Cartea de avocat, „spre a-și exercita profesiunea în tot cuprinsul Regatului României“, dar pe care nu o va folosi niciodată, deși a cotizat vreo 10 ani. Mutat încă din 1906 în locuința de pe Strada Liceului Nr. 7, ce-i poartă azi numele, prefera să stea „singur aproape toată ziua în casă, afară de câteva lecții pe care le predau la o școală din localitate“. În 1912 e suplinitor la Școala Primară din Bacău și la cea din Călugăra, iar începând cu 9 februarie 1913 devine, la recomandarea

prefectului de Bacău, „copist în cancelaria serviciului administrativ”. Avansat la 22 mai, același an, în „funcțiunea de ajutor de contabil în cancelaria serviciului județean de pe lângă Prefectura județului Bacău”, continuă să scrie și să publice, colaborând la revistele **Versuri** (1911), **Flacăra** (1912) și **Insula** (1912), dar se îmbolnăvește și demisionează, internându-se în Sanatoriul dr. Mărgăritescu din București. Convalescent, rămâne în Capitală până aproape de sfârșitul anului 1914, publicând în suplimentul literar al ziarului **Seara**, în **Ilustrațiunea națională**, **Noua revistă română**, **Versuri și proză**, dar și în revista ieșeană **Absolutio**. Întors acasă, editează în 1915, împreună cu Ion Amaru și Șmil Kraus, revista **Orizonturi noi**, în calitatea sa de director și prim redactor semnând în toate cele trei numere nu doar poezii, ci și proză (**De Paști**, **Pe maidan**, **Zborul cârților**, **Cubul negru**, **Iarmaroc**) și recenzii, unele cu pseudonimele Bob, Geovas și Vag. La 15 iunie 1916 e numit copist în Direcțiunea Învățământului Secundar și Superior a Ministerului Instrucțiunii și Cultelor, o lună mai târziu debutând editorial cu volumul **Plumb**, apărut la Tipografia Flacăra, într-un tiraj de 500 exemplare. Semnează noi texte în **Cronica Moldovei** (1915), **Cartea vremii** (1918), **Literatorul** (1918), **Cuvântul liber** (1921), **Ideea europeană** (1921), **Gândirea** (1922), **Sburătorul literar** (1922), **Cugetul românesc** (1924), **Năzuința** (1924) și în unele dintre publicațiile deja amintite. E numit „Șef de birou Cl. III-a” (2 decembrie 1920), anunțat după doar patru luni că acest post se reduce (31 martie 1921) și avansat pe nepusă masă în postul de „Șef de birou Cl. I” (13 iunie 1921), dar demisionează din cauza apariției unei eczeme ce i-a afectat sănătatea. E inclus de Ion Pilat cu cinci poezii în **Antologia toamnei** și premiat cu 5.000 lei de Ministerul Artelor pentru cartea de poezie apărută (1923), care va cunoaște o nouă ediție la Râmnicu Sărat și se va bucura de un larg ecou în rândul cititorilor. Împreună cu prietenul său Grigore Tabacaru editează, la Bacău, revista **Ateneul literar** (1925-1928, devenită apoi **Ateneul cultural**), publicând aici și în paginile revistelor **Mișcarea literară**

(1925), **Viața literară** (1927) și **Căminul nostru** (1927), editată la Bacău de amicii săi G. Șt. Cazacu-Delarast și C. Ionescu-Olt, atât versuri, cât și proză, note și recenzii. În 1925 primește Premiul pentru poezie al Societății Scriitorilor Români, cu cei 10.000 lei încasați tipărint, un an mai târziu, la Tipografia Margulis din Bacău, al doilea volum de poezie, **Scânței galbene**. 1925 va fi, pentru el, un an fast, întrucât a mai fost inclus, cu 11 poezii, în celebra **Antologie a poezilor de azi**, alcătuită de Ion Pillat și Perpessiciu, iar poeta Agatha Grigorescu, pe care o cunoscuse în 1915 și care îi va deveni soție în 1928, îi editează, la rândul-i, cartea de proză **Bucăți de noapte** (Tipografia Pavel Suru, București). Reîncepe, de asemenea, activitatea didactică, fiind profesor de calligrafie și desen la Școala Normală de Băieți (ianuarie-martie 1925, noiembrie 1926-octombrie 1927) și Școala Comercială de Băieți din Bacău (septembrie 1925-iunie 1926), solicitând în 1926 Casei Școalelor achiziționarea a câte 100 de exemplare din cele două volume apărute. Se stabilește la București în 1928, an în care e consemnată și prima traducere într-o limbă străină (**Nocturnă** e inclusă, în versiune rusă, în **Antologija rumînskoi poezii**, alcătuită de V. L. Lașkov și apărută la Chișinău). Reia, în 1929, împreună cu G. Șt. Cazacu-Delarast, dar sub conducerea sa, editarea revistei **Orizonturi noi**, reunește cele două volume lirice într-unul singur, **Poezii** (Editura Ancora, București), din care librăriile vând până la sfârșitul anului 600 de exemplare, și acordă lui I. Valerian al doilea interviu, publicat tot în **Viața literară** (primul, în 1927). La începutul anului 1930, Societatea Scriitorilor îl avertizează, printr-o adresă semnată de Liviu Rebreanu, președintele în exercițiu, și de secretarul V. Savel, că datorează 1.500 lei, contravaloarea taxei de înscriere, a celei lunare de „pensuni” și a cotizațiilor neplătite, însă și o veste reconfortantă, delegarea pentru a „îndeplini funcțiunea de redactor și bibliotecar suplimentar în Direcția Educației Poporului” (15 ianuarie), cu obligația de a scrie lunar patru articole, care să fie inserate în diverse publicații. Publică, în consecință, în **Revista scriitoarelor și scriitorilor ro-**

mâni, **Tribuna literelor** și **Îndreptarea**, iar la Editura **Orizonturi noi** tipărește a treia carte de poezie, **Cu voi...**, într-un tiraj de 3000 exemplare. Revine la Bacău, unde în 1931 i se naște unicul fiu, Gabriel, în timp ce peste un an e decorat cu Ordinul „Meritul Cultural” pentru Litere și Opere literare, clasa a II-a, devine pensionar al Societății Scriitorilor, cu o sumă lunară de 1000 lei, fiind totodată invitat la Facultatea de Litere să vorbească studenților, la seminarul de Istoria literaturii române, despre viața și opera sa, care se îmbogățește prin includerea cu trei poezii în antologia **Rumänische Dichter** (Editura Genius-Verlag, Timișoara, realizată de Franyo Zoltan) și, cu altele, în florilegiul de poezie română găzduit, la Bruxelles, de revista **Le Journal de poètes**. În 1933 se stabilește definitiv în București, împreună cu familia, reluându-și colaborarea la publicațiile literare (**Revista Fundațiilor**, **Viața Românească**, **Moldova**) și semnând, la 1 martie 1934, contractul prin care Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II” se angajează să-i tipărească, în 2000 de exemplare, volumul antologic **Poezii**, prefătat de Adrian Maniu și distins cu Premiul Național de Poezie, împreună cu Tudor Arghezi. E solicitat să trimită date pentru dicționarul **The Central European Times Publication Co** (L.T.D., Londra) și invitat, în 1935, să dea autografe la Librăria Alcalay și, de către prefăcătorul său, să publice în revista **Muzică și poezie**. La 27 noiembrie i se conferă, pentru a doua oară, Ordinul „Meritul Cultural”, în aceleași grade, iar un an mai târziu cedează definitiv Librăriei „Universala” Alcalay et Co drepturile de a edita volumul **Comedii în fond**, pe care îl tipărește, în scurtă vreme, în colecția „Biblioteca pentru toți”, rezervându-și doar dreptul de a publica textele într-o eventuală ediție de **Opere complete**. Ca urmare a unei nevroze, ce-l mai necăjise și în 1930, e internat în Spitalul Central din București, peste trei ani, la 1 octombrie 1939, Casa Centrală a Asigurărilor Sociale solicitându-i completarea declarației tip pentru stabilirea definitivă a pensiei. Una care, la solicitarea sa, e indexată la 2000 lei în 1940, iar după

înființarea Casei de Pensii a Scriitorilor, în același an, ajunge la 10000 lei pe lună. Pe 4 septembrie 1942 cedează Fundației Regale pentru Literatură și Artă, contra sumei de 10000 lei, dreptul de a edita ediția definitivă a volumului *Poezii*, care va apare în 1944, în seria „Scriitori români contemporani”, sub titlul de *Opere*. La 1 septembrie 1945 e numit bibliotecar la Ministerul Minelor și Petrolului, după ce, la începutul anului (15 februarie), solicita Casei Scriitorilor revizuirea pensiei, aducând ca argument un certificat medical, din care reieșea că e suferind de „sindrom cronic depresiv, stare care îl pune în imposibilitatea de a-și câștiga existența”. În octombrie 1946, Direcția Literelor și Manifestărilor Artistice Populare a Ministerului Artelor decide ca la sfârșitul lunii să-l sărbătorească pentru cei 65 de ani de viață și jumătate de veac de la debut, oferindu-i, de la 1 noiembrie, și postul de consilier cultural la Departamentul Artelor, cu un salariu lunar de „lei 303000 plus prima de activitate de 70%”. La Casa Școalelor i se tipărește, totodată, volumul *Stanțe burgheze*, ultimul apărut înainte de instalarea definitivă a dictaturii impuse de sovietici. Deși nu cu același fast, la 21 martie 1947 e sărbătorit și la Bacău, alocuțiunea sa rostită cu acest prilej fiind publicată în ziarul *Înainte*. I se suprimă postul de consilier, oferindu-i-se în compensație, peste un an, un post de șef de serviciu la Trupa Regională a Teatrului Poporului, pe care îl va pierde însă, la 15 martie 1949, când aceasta se mută la Galați. Până în 1955, când Consiliul de Miniștri îi acordă o pensie de onoare de 2000 lei, publică sporadic în *Națiunea*, *Veac nou* și *Gazeta literară*, reconsiderarea operei sale poetice începând să se simtă odată cu împlinirea vârstei de 75 de ani, când e distins cu Ordinul Muncii, clasa I, e sărbătorit la Casa Scriitorilor, i se publică volumul antologic *Poezii*, cu o prefață de Eugen Jebeleanu (Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1956), iar publicațiile *Contemporanul*, *Flacăra*, *Muzica*, *România liberă*, *Scînteia*, *Scrișul bănățean*, *Steaua* și *Tânărul scriitor* îi consacră articole omagiale sau îi reproduce versuri din ciclul *Versete*. Din păcate, nu a mai avut răgazul să observe cum opera îi este

receptată la dimensiunea reală a lirismului său, trecând la cele veșnice în ziua de 22 mai 1957. Din fericire, soția a preluat cu toată responsabilitatea misiunea de a-i perpetua memoria și opera, luptându-se cu toată energia pentru reeditarea cărților poetului și transformarea locuințelor din Bacău și București în case memoriale. Face, astfel, demersuri la Ministerul Artelor și la Uniunea Scriitorilor încă din octombrie 1957, la 13 ianuarie 1958 obținând acceptul Direcției Generale a Artelor Plastice, Muzeelor și Monumentelor a Ministerului Învățământului ca locuința din Capitală să devină o **Colecție de utilitate publică**, dar fără a fi subvenționată. La 25 mai 1958 se inaugurează, totuși, Casa Memorială „George Bacovia” din București și se dezvește placa memorială de marmură, până la 27 octombrie 1966, când aceasta devine cu acte în regulă, prin donația poetei, instituție muzeală, vizitatorii având acces numai duminica. Fiind în același timp ghid și îngrijitoare, scriitoarea și-a definitivat prima ediție a cărții *Bacovia. Viața poetului* (Editura pentru Literatură, București, 1962) și a contribuit substanțial la editarea volumului de *Scrieri alese* de George Bacovia (Editura pentru Literatură, București, 1961), semnând o evocare și o primă bibliografie. Publică, de asemenea, o parte din ineditele poetului și girează, în calitate de președintă, ședințele Cenaclului „George Bacovia”, înființat de ea la Casa Memorială bucureșteană. În această ipostază avea să revină, în 1962, la Bacău, unde participă la Conferința cenaclurilor din Moldova și face demersuri pe lângă oficialii locului pentru transformarea locuinței de aici în casă memorială. În 1965 colaborează cu Televiziunea Română la realizarea filmului documentar *Bacovia*, care include secvențe din casa natală, de la Școala primară, Liceul de Băieți și Catedrala „Sfântul Nicolae”. Un an mai târziu e din nou prezentă la Bacău, de data aceasta susținând conferința *Viața și opera poetului*, prilejuită de împlinirea a 85 de ani de la nașterea ilustrului său soț, iar în 1967, băcăuanii o invită la manifestările prilejuite de Centenarul Liceului „George Bacovia”. Continuă suita evocărilor memorialistice, conturată prin volu-

mele *Poezie sau destin. Viața poetei* (Editura Eminescu, București, 1971), *Bacovia. Poezie sau destin* (ediția a II-a, revăzută și adăugită, idem, 1972), *Poezie sau destin. George Bacovia. Ultimii săi ani* (Editura Cartea Românească, 1981) și, postum, *Posteritatea Poetului Bacovia* (Editura Bacoviana, București, 1995). În 1971, bătaia sa pentru posteritatea poetului înregistrează încă un moment de vârf, la Bacău fiind deschisă oficial Casa Memorială „George Bacovia”, dezvelită ilustrativă statuie realizată de sculptorul Constantin Popovici și inaugurat Festivalul Literar-Artistic „George Bacovia”. E prezentă și la Centenarul poetului, dar emoțiile prilejuite de manifestările omagiale de la Bacău o doboară, fiind internată în Spitalul Județean în chiar ultima seară festivă, decedând la București, pe 12 octombrie 1981. Implicarea sa nu a rămas însă fără efect, receptivitatea creației poetului fiind una explozivă, ilustrată de zecile de ediții postume și la fel de numeroasele eseuri și studii dedicate analizei operei sale, publicate în serii și colecții care de care mai atractive și în tiraje impresionante, de ordinul zecilor de mii de exemplare. Din această lungă suită amintim doar volumele *Poezii* (Editura pentru Literatură, 1962, format liliput), *Stanțe și versete* (postume, Editura Minerva, 1970), *Poezii* (ediție omagială, cu 20 de bacoviene de Petre Vulcănescu și prefață de Adrian Păunescu, Editura Cartea Românească, 1971), *Versuri și proză* (Editura Albatros, 1972), *Opere* (Editura Minerva, 1978), *Plumb* (ediția Centenar, îngrijită de Romulus Vulpescu, Editura Cartea Românească, 1981), *O, Țară tristă plină de umor* (Editura Uniunii Scriitorilor, Chișinău, 1991), *Opere* (ediție îngrijită de Ion Simuț, Editura Fundației Culturale Române, București, 1994), *Stanțe burgheze* (ediție bibliofilă, cu un argument de Ovidiu Genaru, desene ale poetului și concepția artistică a pictorului Ilie Boca, Editura Look Design, Bacău, 2000), *Opere* (ediție de Mircea Coloșenco, prefață de Eugen Simion, Editura Univers Enciclopedic, Academia Română, București, 2001; ediția a doua revizuită și adăugită, Academia Română, Fundația

Națională pentru Știință și Artă, 2012), **Plumb** (ediție bibliofilă, Editura Prut Internațional, Chișinău, 2002), **Rar** (poeme rostite de poet la Radio, înregistrate în 1954, Editura Casa Radio, București, 2005) și **Opere. Poezie și proză. Alte scrieri** (ediție de Constantin Călin, Editura Babel, Bacău, 2011). La acestea se adaugă includerea poeziilor și prozelor sale în zeci de antologii românești și străine ori în volume de traduceri apărute în țară și peste hotare, între care amintim, tot selectiv, numai **George Bacovia** (Ed. Pierre Seghers, Paris, 1968), **Phahlbauer** (Inserl Verlag, Leipzig, 1985), **Sânger i bly-grå tid** (Förlags AB Gondolin, Esköv, Suedia, 1995), **Digte** (Eksperimentall Forlag, Aarhus, Danemarca, 1997) și **Piombo. Versi / lumb. Versuri** (Fermenti Editrice, Italia, 2008). Faptul că astăzi inegalabilul scriitor băcăuan e inclus în cele mai importante dicționare generale ori de specialitate și în manuale, că se scriu despre el teze de licență și de doctorat, se datorează în bună parte și cercetătorilor băcăuani, care prin profesorul Liviu Chiscop și bibliotecara Marilena Donea au oferit două cărți indispensabile celor ce se ocupă de opera lui, **George Bacovia. Bibliografie** (Comitetul de Cultură și Educație Socialistă, Biblioteca Municipală, Bacău, 1972) și, respectiv, **George Bacovia. Bibliografie 1971-2001** (Editura Corgal Press, Bacău, 2001). Cu nimic mai prejos sunt sumarele numerelor noii serii a revistei **Ateneu**, reactivată de poetul Radu Cârneli și de gruparea din jurul lui în august 1964, în coloanele căreia s-au publicat zeci de pagini tematice și sute de studii ori eseuri dedicate analizei operei baco-viene, și, nu în ultimul rând, **Dosarul Bacovia** de Constantin Călin, alcătuit din trei volume, **Eseuri despre om și epocă** (Editura Agora, Bacău, 1999), **O descriere a operei, glose, jurnal** (idem, 2004) și **Triumful unui „marginal”** (Editura Babel, Bacău, 2017), emblematic pentru traiectul celui ce se autodefinia „cel mai trist din acest oraș”. Această substanțială incursiune în universul bacovian a fost precedată, în 1977, de cartea unui alt bibliotecar băcăuan, Gheorghe Pătrar, intitulată **Bacovia și Bacăul**, editată pe plan local, dar cu impact național, și urmată de o altă carte a exegetului băcăuan, dar în afara dosarului amintit, **În jurul lui Bacovia** (Editura Babel, 2011). La rândul său, Liviu Chiscop a publicat volumele **Paha-**

rul cu otravă. Adevăr și ficțiune despre destinul lui Bacovia (Editura Grigore Ta-bacaru, Bacău, 1999), **Bacovia în revista „Ateneu”: 1964-2014** (Editura Rovimed Publishers, Bacău, 2014), **Prozatorul Bacovia** (Editura Babel, Bacău, 2017) și **Poetul Bacovia - eseuri analitice** (Editura [Con]texte, Bacău, 2021). Deși au fost și sunt încă destui concetățeni care l-au ignorat sau ironizat de-a lungul anilor, băcăuanii au știut să-i cinstească memoria, atribuindu-i numele unei străzi, Liceului de Băieți (rebotezat, din păcate, în

Ioan Prăjișteanu - 70

N. 28 octombrie 1951, în satul Schineni, comuna Săucești, județul Bacău. **Poet, publicist, editor, redactor.** Este fiul familiei Iulia (n. Cezar) și Dumitru Prăjișteanu, agricultori. A copilărit în satul natal, începându-și studiile la Școala Schineni (1958-1966), cu învățătoarea Marcelica Ardeleanu, și continuându-le, în ciclul gimnazial, sub oblăduirea profesorului Ștefan Iancu, dirigintele care i-a inoculat dragostea pentru lectură. De acest minunat dascăl îl leagă cele mai frumoase momente din viața de elev, începând cu primele lecturi din *Pinocchio*, *Amintiri din copilărie* și sfârșind cu sfaturile necesare vieții. Prin intermediul fratelui mai mare, Mitică, a descoperit *Iliada* și *Odissea*, iar prin cel al colegului Costel Rusu, a fost la fel de fascinat de *Mizerabilii*, romanul pe care l-a citit în câteva nopți, la lumina felinarului. Dacă după absolvire nu a ajuns nici la seminar, cum își doreau mama și preotul Ion Adămuț, nici la Liceul „Vasile Alecsandri”, recomandat de diriginte, ci la Școala Profesională de Poligrafie din cadrul Liceul „Dimitrie Cantemir” din București (1966-1969), se datorează tot cărților, în speță a celor tipărite la Întreprinderea Poligrafică din Bacău, care l-a și angajat, începând cu 27 iunie 1966. În perioada uceniciei bucureștene a debutat cu poezie în revista **Litera** (1968), colaborând apoi la ziarul **Steagul roșu** și, mai ales după 1990, la revistele **Ateneu**, **Bucovina literară**, **Caiete de cenaclu**, **Citadela**, **Fântâna Blanduziei**, **Glasul națiunii** (Chișinău), **Glasul Bucovinei** (Cernăuți), **13 Plus**, **Zburătorul** ș.a. Preocupat de formarea sa profesională, în 1980 a absolvit secția reală a Liceului „Lucrețiu Pătrașcanu” (actualul Colegiu Național „Gheorghe Vrânceanu”) și, după o primă tentativă de admitere la Facultatea de Subingineri din Bacău, urmează Școala Tehnică de Maiștri Poligrafi „Dimitrie Marinescu” din București (1980-1982). Revine, de data aceasta ca maestru tipograf, tot la Poligrafia băcăuană, impli-

„Ferdinand I”), Imprimeriei (dispărută și ea), Universității particulare, unui cenaclu și unei școli, o editură numindu-se, la rândul-i, până de curând, **Plumb**, ce figurează, de asemenea, și pe frontispiciul revistei editate de Asociația „Octavian Voicu”. La 130 de ani de la naștere, băcăuanii l-au omagiat în zilele Festivalului Literar-Artistic „Toamnă bacoviană - 130”, în cadrul căruia s-au acordat Premiul Național „George Bacovia”, premii ale Uniunii Scriitorilor și ale revistei **Ateneu**.

cându-se în procesul tehnologic de tipărire și în activitățile culturale ale urbei lui Bacovia, ca membru activ al Cenaclului Artelor de la Casa de Cultură a Sindicatelor „Vasile Alecsandri”. Imediat după evenimentele din decembrie 1989 a fondat și redactat publicația de divertisment **Magazin T**, una dintre primele inițiative private din spațiul băcăuan, reușind, în absența fondurilor, să scoată de sub tipar 12 numere (1990-1991). Valorificând experiența câștigată, în 1992 a intrat pe piața cărții, punând bazele Editurii Plumb, pe care a condus-o, în calitate de redactorșef, până în anul 2004. Având, de data aceasta, suportul financiar al Imprimeriei „Bacovia”, a editat peste 500 de titluri, lansând zeci de autori băcăuani și mai multe colecții, între care și „Pagini alese”, în cadrul căreia au apărut antologiile poetice semnate de Viorel Savin, Ion Tudor Iovian (contribuția sa constând și în selecția aprecierilor critice) și Octavian Voicu. Fără a privi cu jind la confrăți, a debutat editorial la aproape trei decenii după ce îi apăruse prima poezie, încredințând cititorilor volumul **Tăierea limbii** (Editura Junimea, Iași, 1995, cu referințe critice pe coperta a IV-a de Constantin Dram). A publicat apoi, la intervale ce sfidează graba velleitarilor, alte trei volume de poeme: **Impozit pe cuvinte** (Editura Plumb, Bacău, 2001, prefată de Ion Tudor Iovian), **Umbra fără de contur** (Editura ProPlumb, Bacău, 2007) și **Prizonierul cercului** (Editura Ateneul Scriitorilor, Bacău, 2011, prefată de Elena Pârlog). În calitate de editor sau de degustător de poezie și proză a prefăcut volumele **Culorile copilăriei** de Gheorghe Roman, **Căp-căunul** de Vasile Hristea și **Sub soarele Ninivei** de Ion Dinvale, dar a scris zeci de alte note și însemnări pe marginea aparițiilor editoriale, inserate îndeosebi în paginile revistei **Plumb**, pe care a fondat-o în martie 2006 și o conduce de atunci în calitate de director.

Cornel GALBEN

Să ai grijă de tine
eu oricum nu sunt de pe aici
uneori mai deschid o ușă
dincolo de care se trăiește
intru și ies
dar de cele mai multe ori aștept.
Odată cineva salva suflete
le transforma în păsări
să învețe zborul printre gratiile cuștii.
Nu mi-ai spus încă
tu cine ești
mi-ai șoptit într-o doară
por favor
lasă-te iubită
cu ochii în lacrimi
și pielea de găină
lasă-te atinsă de orașul
cu inima înghețată.
Eu oricum nu sunt de pe aici
mai stau puțin
până îmi cresc aripi
și mă transform în floare.

Se făcea că erai de-o vârstă cu
toamna
o zi o frunză
fotografii casante
rafale triste de vânt
smulgând rugăciunea clopotelor
azvârlită hăt departe
în urechea tăcută a pământului.
Poezia poate să ucidă
știi
poate să taie venele cuvântului
să sugrume vaietul îndrăgostitului
să șteargă stelele de pe cerul

blestemat
pentru a străluci doar ea
poetul nu contează
doar versul lui
și muza posesivă
răzbunătoare ca o țigancă
cu ochii de foc.
Se făcea că venise toamna
ca un terrarium gol
în care nu cobori
decât pentru a te lovi
cu fruntea de zidul din tine.

Manuscris

Mergeai pe străzi
ca un copac neînflorit.
Dacă ți-ar fi zâmbit cineva
ți-ar fi explodat toți mugurii
în inflorescențe uimite
de atâta primăvară.
Dar nimeni nu zâmbește
copacilor neînfloriți.
Așa că
data viitoare
înflorește tu singur
înainte de a ieși din casă.

Am fi putut să ne iubim
dacă afară nu ar fi curs flămândă
toamna
cu brațele ei lungi atârinate de ceruri.
Am fi putut să ne iubim
și nu ne-ar fi fost greu deloc
să facem iar dragoste cu amintirile
noastre.
Nu știu cine ți-a spus
că numai noi vom scăpa din moarte
dacă ne vom iubi îndeajuns
și vom îmbrăca ținuta regilor
pentru a preamări postum
coregrafia frunzelor căzute.
Am fi putut să ne iubim
din ce în ce mai mult
dacă nu am fi tras la nesfârșit
de roata norocului
în speranța că vom câștiga un sărut.
Am fi putut să ne iubim
dacă ne-am fi văzut trecând
la umăr cu tăcerea.

E încă devreme
a înflorit doar acel copac nemaivăzut
în formă de cruce.
Timpul își ține din nou răsuflarea
l-a blestemat cineva să treacă încet
între două anotimpuri aproape la fel.
N-ai mai fost de mult pe afară
pleci adesea în pelerinaj din dormitor
în bucătărie
îți visezi cu grijă toate visele
îți dai cuvintele cu fond de ten
și uiți să privești pe fereastră.
Cine să mai creadă în sănătatea
mintală a hainelor subțiri
cu ochii închiși pomenesc iarna în
sâmbăta morților.
Taci și te gândești totuși să pleci
când auzi strigătul medicului de
gardă
nu mai aduceți primăvara cu
salvarea.
Și te întrebi de ce ești trist.
E ca atunci când ai pe cineva în spital
și s-ar putea să moară.

Am văzut un om mergând prin
zăpadă.
Ar fi putut să fie un lup
un faun
un rege
ar fi putut să fie orice
gratiile nopții nu mai aveau efect
asupra lui.
Oricât de mult ar fi mers
avea lumină în gânduri
liniște în ochi
avea tăcerea întinsă pe palme
avea orice
atât cât să ajungă.
Într-o astfel de iarnă
era atât de simplu să trăiască.
Nu trebuia decât
să simtă câte ceva
să creadă câte ceva
să uite câte ceva
așa că s-a gândit să plece.
Înger fusese destul.

Atena IVANOVICI

Eu, femeia ce adună frunze

Prin scări uscați și rogojini de rouă,
Prin valea unde urlă lupi la lună,
Unde femeile cu mătrăgună
Fac vrăji în zilele când cerul plouă,

Ospăț cu roșii mere, gutui coapte
Și guri nepotolite de sărut,
Sălbatică dorințe cu-mprumut
Și de nesaț, aș vrea la miazănoapte.

Ucisă în strânsoarea din privire
O notă dintr-o scripcă să mă naț
Stejarilor verzi, de ghinde, să-i descâlț
Și cerului să cer milostivire!

Că eu, femeia ce adună frunze,
Am îndrăznit să ard ca focul viu,
Cenușa spulberându-mi prin pustiu
O mână, care m-a atins pe bluze.

Cer

Cer liniștei ce mi-a vrăjit ființa
Și tufelor de cimbrisor sălbatic,
Să-mi lase înflorită-n roz, dorința
Și mușchiul verde în decor tomonic.

Cer să mă lase aceeași femeie
Ce-n fața vieții nu s-a dat batută,
Cer stelelor lumină, o scânteie,
Un gram din tinerețea mea trecută.

Mă lase-n urma pașilor de gheață
Să pun o poezie-n fiecare,
Un vers pe ramura deja uscată
Ca amintire-n ziua de... plecare!

De-ajuns e antidotul

Un vagabond și-un pețitor de sticle
Desfăc în fața blocului o bere,
Îi pupă gâtul ca la o muiere,
Abia zărindu-se prin ceața-n pâcle.

C-o mână, unu-și saltă pălăria,
Se-nclină măiestos: ce bucurie!
Ce seară bună-ar fi, ce armonie,
Alături dacă ar fi și tăria!

Cu cealaltă, prietenul de umeri
Ține și cam umil se spovedește,
Pe cine din femei azi mai iubește...
De cine a avut în viață temeri...

Recensământul de sticlute goale
Demult nu l-a făcut, nu se pot vinde,
Nu-i pasă unde doarme, de merinde...
Deajuns e antidotul, restul... moare...

Presupuneri

În presupusa mare îndoială
Că toamna după ploaie hribii cresc,
Că melcii-și lasă cochilia goală,
Că oamenii mai bine se iubesc,

Că-n dinastia perlelor secrete
Florile de lotus s-ar retrage,
Că lebăda în dans și piruiete
Prin trestii pețitorul își atrage,

Că miriștea pe dealuri e mai verde
Mai dulce boaba strugurelui roș...
În îndoiala presupusă-aș crede
Că timpul este tot mai valoros!

De iarna ar putea acum să vină,
Durerile s-ar vindeca în stern
Și toată gelozia feminină
Ar îngheța sub fulgii care cern.

Iubind

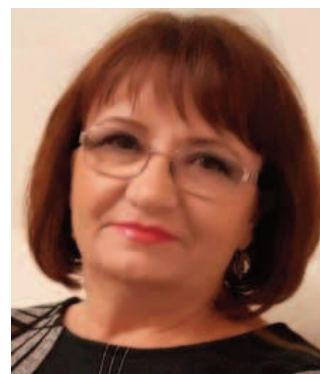
Iubind se simte-un fel de înviere
În inima sălbatică-nghețată,
În frunza ce-a căzut că-i blestemată
De toamna-n răzvrățiriri când piere.

Iubind, se simt hore în vii cu struguri,
Cocoare călătoare-ntârziate,
Licoare în broboana ce străbate
Tot trupul învelit de buze-n muguri.

Iubind se simt semințe-n germinare
Și Iadul, Purgatoriu, dar și Raiul
Și rugăciune-n sunetul din naiul
Lăsat pe vârf de munte spre uitare.

Iubind se simte-a râului vâltoare
Și ploi de maci ce înroșesc apusul,

Manuscris

O fericire ce o toarce fusul
Și-n cântul păsării rânite, moare!

Vremuri blestemate

Puterile-mi adun în cuib de brațe
Și-albastrul cer privesc într-o fântână,
Gândesc profund la mama mea
bătrână,
La părul nins, cândva întors pe moațe.

Îmi număr degetele de la mână
Și apa aș atinge-o făcând cercuri,
Cu cealaltă o cruce că e miercuri
Strângând în jurul meu șalul de lână.

În vremurile astea blestemate
Eu, trudit de lacrimi amare
Cu inima nătângă-n zbuciumare,
Spun stop țigării, ultime, fumate.

Ca atunci

Sărută-mi buzele iar ca atunci
Când frunzele toamnei cădeau peste
noi
În cercuri purtate de vânt și de ploi,
Sărută-mi buzele iar... ca atunci...

Sărută-mi picioarele reci ca atunci
În vara fierbinte cu galbenu-i grâu,
Nebuni și buimaci iubiri-am dat frâu,
Sărută-mi picioarele reci ca atunci...

Sărută-mi și sânii albi, tot ca atunci
În iarna cu gerul și neaua-n suspin
Și mâna cu care eu azi mă închin
Și ochii-mi sărută-mi când plâng, ca
atunci.

Ionica BANDRABUR

Eroul de pe Răchitaș

Nicolae înainta prin ploaia de gloanțe, încurajându-și tovarășii de arme.

- Haideți, băieți! Nu vă lăsați! Doar câțiva pași ne mai despart de vârful dealului.

Din când în când, privea spre coama Răchitașului și își imagina cum, odată ajuns în vârf, va putea să-și vadă satul natal. Soveja, ocupată de inamici în iulie 1917, se afla pe una din laturile triumfiului morții. Ochii i s-au umezit la gândul că își va revedea școala pe frontispiciul căreia sta încă scris îndemnul adresat de C. A. Rosetti „Virtus romana reditiva”. Aici învățase primele slove de la învățătorul Vasile Iftimescu. Dascălul său o înălțase prin propriile forțe spre a fi spre folosul copiilor și consătenilor săi. Acum, școala fusese transformată de bosch în grajd pentru cai. Nicolae nu apucase să predea nici măcar o oră. Pe Diploma de absolvire a Școlii Normale abia dacă se uscase cerneala. Fusese înrolat în Regimentul 10 Dorobanți din Focșani, care făcea parte din Corpul II de armată condus de generalul Arthur Văitoianu. Acesta împreună cu regele Ferdinand și generalul Alexandru Averescu cercetaseră zona încă din aprilie 1917 și hotărâseră că de aici, de unde dealurile, văile, munții, pădurile și apele erau aliații poporului român, să înceapă războiul pentru România Mare.

Mai jos de școală se afla casa în care Nicolae deschisese ochii, în care făcuse primii pași susținut de mâinile ocrotitoare ale mamei. Casa, curtea și grădina erau pustii acum. „Cred că buruienile sunt cât poarta. Mama, tata, cumnatele, nepoții ca și ceilalți oameni din sat au fost duși în pribegie”, gândea tânărul sublocotenent, ducându-și mâna la piept unde se afla scrisoarea pe care o primise de curând de la cea care îi dăduse viață. În puținele clipe de răgaz, pentru a-și ostoi dorul, o citise de atât de multe ori, încât o învățase pe dinafară. Pentru a scăpa de teamă și a prinde curaj a început s-o îngâne ca pe o rugăciune. „Dragă Nicolae/ Afli despre noi că suntem sănătoși ceea ce-ți dorim și ție. A trecut mult timp de când nu am primit vești despre tine. Așa cum știi, după ocuparea satului nostru, am fost evacuați la Păulești. Noi, ca și ceilalți consăteni, ne-am așezat fiecare cum a putut; pe la casa câte unui cunoscut sau prin gospodăriile unor bătrâni.

Mulțumim bunului Dumnezeu că este vară și că avem un acoperiș deasupra capului. Ne ducem zilele de azi pe mâine. Muncim de dimineața până seara la săpat tranșee cu pușca dușmanului în spate. Gândul că ești sănătos și că o să ne revedem în curând la căsuța noastră dragă ne ține în viață și ne însorește zilele. Ai grijă de tine și roagă-te Celui de sus și Sfântului al cărui nume îl porți să te apere de rele./ Cu drag, a ta mamă”.

Nicolae își încuraja camarazii.

- Haideți, pui de lei! Trebuie să-i învingem pe nemernicii care ne-au înrobbit. Înainte!

Deși ziua de vară era pe sfârșite, iar razele soarelui se ascunseră după Zboina Neagră, căldura era înăbușitoare. Sudoarea curgea ca pâraul din vale peste fețele și trupurile soldaților din compania lui Nicolae. Dușmanul încolțit ataca cu toate armele din dotare. Păcănitul mitraliereilor și zgomotul asurzitor al obuzelor, care răscoleau pământul fără încetare amestecându-l cu sânge și lacrimi de tineri nevinovați, făceau din gura de rai o adevărată gaură de iad.

Nicolae fusese din familie care plecase pe front. După ce terminase Școala Normală îmbrăcase haina militară răspunzând îndemnului pe care i-l adresase mama sa: „Nicolae, tatăl tău este în vârstă, frații tăi au familii cărora trebuie să le poarte de grijă. Tu ești învățat. Ești mândria și onoarea noastră. Tu ești darul pe care eu trebuie să-l fac acestei țări. Să nu-ți fie teamă! Ne vom ruga zi și noapte să te întorci sănătos la noi”.

Tânărul învățat își asumase onoarea și primise fără ezitare comanda companiei sale după ce locotenentul Nelu Iordache căzuse la datorie. Nu uitase cuvintele generalu-

lui Arthur Văitoianu: „Sublocotenente, ești din partea locului. Cunoști fiecare drumeag și fiecare cărăruie. Tu ești cel mai potrivit să duci acești tineri spre victorie. Tu poți să-i alungi pe inamicii care ți-au ocupat satul natal și ți-au alungat părinții și rudele”.

Nicolae și-a pipăit locul de lângă inimă unde avea iconița cu Sfântul al cărui nume îl purta. O primise de la mama sa ca dar de despărțire. Pe degete a simțit ceva cald și cleios. Dealul Răchitașului, vârfurile Zboinei și Coașei, de unde veneaopotopul de foc, s-au pierdut printre nori. Florile de margarete și firele de iarbă aspră între care s-a prăbușit l-au îmbrăcat ca un giulgiu și l-au legănat ca pe un prunc până când ochii i s-au închis. Cetina de pe Zboina Neagră și-a aplecat ramurile până lângă el. Printre suspine îi doinea la ureche „Fluieraș de soc muuult zice duios/ Fluieraș de fag muuult zice cu drag”. Tânărul și-a amintit că nu i-a răspuns mamei sale la scrisoare. Glasul munților, al frunzelor și al pietrelor din păraul Dragomirna au murmurat împreună cu el: „Dragă mamă/ Te rog să mă ierți că nu ți-am trimis, de multă vreme, vești despre mine. Dar, de când am preluat comanda companiei, ne-am instruit zi și noapte ca să putem lupta cu dușmanul care ne-a ocupat Soveja noastră iubită. La Podul Bitirezii, un glonț rătăcit a pătruns printre brațele crucii pe care mi-ai dat-o când am plecat de acasă și mi-a străpuns pieptul”.

Dangătul clopotului din turla mănăstirii construită de Matei Basarab vestea victoria. Din ochii lui Nicolae se prelingeau printre firele de iarbă încă necosită picături de rouă. La auzul strigătelor de bucurie ale camarazilor săi, lacrimile amestecate cu flori de romaniță au îmbrăcat dealul în strai alb de borangic. Impăcat cu sine, își zărea măicuța bătrână căutadu-și feciorul printre munți și văi. Înainte de a-l înghiți umbra codrului și a pământului, a continuat scrisoarea pe care o începuse către mama sa. „Măicuța bătrână cu brăul de lână/ nu mai alerga și nu mai întreba/ Că eu m-am însurat/ Cu o fată de crai/ Pe-un picior de plai/ Pe-o gură de rai/ Că la nunta mea a căzut o stea/ C-am avut nuntași brazieri și pălținași/ Preoți munții mari/ Păsări lăutari/ Păsărele mii și stele făclii”.

Nina-Elena PLOPEANU

Infatigabilul Areopag al lui Ionel Necula*

Cărțile colegului de Filială a U.S.R., trăitor în Tecuci, s-au remarcat totdeauna prin sobrietate, rigoare, profunzime și eleganță. Valorile filosofiei și ale literaturii îi sunt familiare, iar condeiul său expresiv de literator îl recomandă și printr-un profil etic ireproșabil; sunt însemnele unei personalități care îmi plac, mai ales că octogenarul (n. 12 mai 1940), din Liești de loc, a avut un traseu care se potrivește cu al nostru.

Cartea la care ne referim acum – peste 160 pagini – îi etalează în prefață pe Titu Maiorescu, Mihai Eminescu, Emil Cioran și Ion Petrovici, iar de-a lungul incursiunii sale eseistice și-i asociază și pe Lucian Blaga, M. Vulcănescu, Alexandru Surdu, G. Bacovia și alții. Prefața criticului literar Theodor Codreanu este utilă prin bogăția informațiilor, dar și interogativă prin unele sublinieri acide la adresa unor evaluări interioare ce nu convin comentatorului din Huși.

Unii cititori, mai tineri ca noi, sau care, întâmplător, au deschis vreo carte în săptămânile pandemiei pot fi derutați de accentele critice la adresa unor figuri istorice, sau repere ale filosofiei, ce nu se potrivesc deloc cu manualele și cursurile universităților români din ultimele cinci decenii; dar poate vom recupera în timp și asta. Unele pasaje din prefață pot încânta cititorul familiarizat cu exigențele analizelor eminesciene din Constantin Noica, George Călinescu ori Negoițescu. Detaliul privind comportamentul Vogorizilor este superfluu, iar criticile la adresa lui Maiorescu absurde.

Conceptul de *generație* și distingerea principalelor *generații* de către Mircea Vulcănescu este unul dintre eseurile cele mai interesante. Mărcile generației le dau biologicul, sociologicul, statistica, istoria, psihologia, cultura și politicul-economic; ar fi de observat șapte generații după eseul lui M. Vulcănescu din revista *Criterion*; fiecare având cca. 30 de ani:

- *premergătorii* (1821-1848): generația autohtonă și militând con-

tra influenței grecești prin Școala Ardeleană, reformarea învățământului și mișcarea cărvunilor;

- *generația pașoptistă* (1848-1880); personalități de mare probitate intelectuală ce au adoptat spiritul francez; au realizat Unirea și au curcit Independența;

- *junimiștii* (1880 - 1907); de esență conservatoare, formați mai ales în universități germane; au avut două momente: *ieșean* în esență cultural și *bucureștean*, mai ales politic;

- *generația socială*: intelectualii se apropie de sat: poporanismul și sămănătorismul;

- *generația Unirii. Gândirea; Ideea Europeană*: realism, autohtonism; estetism; Blaga, Goga, Crainic, Ralea, Călinescu, Vianu;

- *generația tânără*, cea de după război.

Este un tablou „serios, riguros și bine structurat” (p. 136), apreciază Ionel Necula.

Acesta presupune o continuare după datele oferite de istorie; părerea sa;

- *generația ubuiescă* (1947-1964) cu colonizarea sovietică, proletcultismul agresiv și exterminarea elitelor;

- *generația înșelată* (1964-1989);

- *generația ratată* (I. Iliescu, P. Roman) cu țara scoasă la mezat;

- autorul speră să vină și o *generație recuperatorie*.

Evaluând exegetic valorile din trecut, în planul filosofic și al literaturii, Ionel Necula e mereu atent să nu-i scape ceva, să nu apară interferențe neplăcute, sau indelebile, ori să contrarieze forurile de lumină pe care și le-a ales. Din trinitatea kalokagathonică, Maiorescu a ținut mult la *adevăr*, chiar dacă n-a ignorat nici *frumosul* și nici *binele*. Adesea, întorcându-se și către prezent, I. N. scrutează cum se împacă politica actuală cu doctrinele filozofice; observă că filosofia *speculativă* și cea *aplicativă* nu au comunicat bine totdeauna. Poate și ideea *dublei sacrificări* a lui Eminescu rămâne cam confuză, deși eminescologi de pres-

tigiu au pledat pentru rolul providențial al lui Maiorescu în cunoașterea creației eminesciene. Niciun român n-a făcut mai mult pentru Poet decât liderul *Junimii*; nici chiar frații și tatăl autorului *Luceafărului*.

Multe paragrafe sunt emoționante. Mergând pe meditațiile lui Cioran, I. N. constată: „Tot ce a atins Rusia s-a slavizat, s-a impregnat de specificul mujicului rus, care n-a ezitat să defileze prin lume cu trufie de învingător... Mesianismul slav are aspecte multiforme, pe care naivii nu vor să le recunoască, dar care se descoperă implacabile, acelor ce înțeleg lupta exasperantă pentru hegemonie” (p. 154-155).

„Poporul, spunea Dostoievski, este trupul lui Dumnezeu pe pământ [...] Or, dacă-i așa, se vede de departe, Dumnezeu rus și cel român, deși ortodocși amândoi, nu s-au înțeles niciodată.

Unul dintre ei era marcat de intenții balșoice, de tentații hrăpărețe și lăbărțate peste granițele lui naturale. Cel rus era obsedat de *nicogda* și de *nicevo*, cel valah de pacoste și nenoroc” (p. 155).

Cercetările arhivistice și publicistice ale lui I. N. evidențiază și fenomene ale *cronicii politice* din anii '70 din România: demersuri pentru grațierea lui Pamfil Șeicaru, calitățile și limitele unor ediții ale operei lui Mihai Eminescu, relațiile lui Emil Cioran cu rudele din România. Acum se pot corobora acestea și cu alte scrieri, semnate de Gabriel Liiceanu, Marta Petreu, dar și ediția mai nouă a lui George Călinescu la *Istoria...* sa.

Îl felicităm și îi urăm mulți ani buni lui Ionel Necula pentru tot ce face. Unele informații ale sale, ori comentarii ar putea fi preluate de manualele liceale și cursurile universitare, din moment ce sunt mai greu accesibile publicului larg.

Grigore CODRESCU

* Ionel Necula, *Cronici și eseuri filosofice*, vol. 5, Iași, Editura „Studis”, 2020.

Fl. Roatiș – superrecenzor *in rem* al modernității culturale și ideatice

Undeva în nord-vestul cultural al țării, pe meleaguri băimărene, împletindu-și existența între familie, cărți și instituții locale (Universitate, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, organul de presă locală „Nord literar”) dar și conectat fără intermitențe la media națională și ancorat solid în viața culturală a țării, veghează un scrutaător superstructural de calibrul *indenegabil* (ca să reiau un termen dintre cele care îl particularizează lexical). Este vorba de profesorul universitar, magistrul de filosofie și sociologie, dar și eseist, istoric literar de aleasă ținută și om de o proverbială probitate științifică; l-am numit, succint, pe domnul Florian Roatiș, septuagenar de aleasă distincție.

Recentul său volum de studii literare temeinice, unele declarat polemice, dublat de un florilegiu de articole dense și extrem de documentate (secțiunea „Jurnal de lectură”) despre autori din zonele de interferență filosofico-literară, inspirat și cu rectitudine etică intitulat *Dreptul la sinceritate*, (Cluj-Napoca, Ed. „Casa Cărții de Știință”, 2020) este o contribuție esențială la o mai bună (mai riguroasă și exactă) cunoaștere a fenomenului cultural și ideatic din ultimele decenii din contemporaneitatea noastră. Sub raport cronologic, materialele reunite între copertele acestui volum provin dintr-o activitate de publicist, îngrijitor de ediții, recenzor de cărți ce acoperă majoritar ultimul deceniu din realitatea imediată. Substanța cărții, în ansamblul său diversificat și surprinzător de actual, se instituie în ceea ce, aproximând o sintagmă franțuzească, s-ar numi o *merinde profesională*, înmă-nunchind o sumă de activități majore din preocupările sale în aria culturii. Nu e cu nimic exagerat în a afirma că avem în persoana dlui Fl. Roatiș cazul salubru al unui „sămădău” de primă mână (deși folosit în literatură de ardeleanul Slavici, în nuvela *Moara cu noroc*, cu o accepție modest administrativă, termenul ghilimetat este revalorizat cultural de C. Noica și investit cu semnificația de ins cu statut de excepție care dă seama, precum un raportor prob și profesionist, de un fe-

nomen de am ploare, recte cultural). Luat separat, fiecare dintre materialele ordonate acum diacronic editorial a îndeplinit la momentul primei sale apariții un oficiu punctual de stringență actualitate, precum un tratament prompt pentru o stare maladivă acută. Majoritar, este vorba de luări de poziție competente și salubre vizând semnalări de derapaje de la realitate, fie în articolele de presă ale contemporanilor, fie în apariții recent livrate pe piață. Cu o competență de o largă cuprindere și de minuțioasă precizie, dl. Fl. Roatiș reacționează aidoma unui dirijor cu auz perfect la cea mai mică imprecizie instrumentală la execuția partiturii a oricăruia dintre multiplii membri ai orchestrei. De regulă, intervine cu *stop!*, remediază abaterea și apoi reia fluxul melodic între meandrele sale naturale. Cu deosebirea că, în celălalt caz, dat fiind contextul de intervenție diferit, criticul nu o poate face precum dirijorul ce repetă bucățile muzicale înainte de reprezentarea pe scenă, ci *après coup*. Importanța acestor rectificări post-factum, chiar dacă am fi tentați să o apreciem ca tardivă, prezintă, la o privire mai atentă, o dublă utilitate: o dată că atrage atenția celui surprins în deviere sau în informare eronată (dacă nu chiar în ignoranță pură) că s-a pripit în anumite judecăți livrate public, iar a doua că aduce la cunoștința celor interesați de problema în discuție, cititorilor adică, adevărul despre realitatea de fapt a acesteia. Îmi închipui de cât sprijin util beneficiază studenții care îl au ca îndrumător de lucrări de licență sau masterat pe un asemenea coordonator științific, fin cunoscător al chestiunilor de tratat și competent sfătuitor. Din păcate, de sagacitatea unui astfel de consilier nu dispun cei cărora le-ar fi de o certă utilitate înainte de a da curs pe hârtie unor afirmații incerte sau eronate de-a dreptul. Astfel că aceștia sunt în pasa de a se expune tratamentului critic al „evaluatorului”, de astă dată, care judecă acum în funcție de ce propune „materialul clientului”. Firește, astfel de intervenții gen „bagajele la control” nu prea convin celor vizați, mai ales dacă demersurile de voalate au și anumite ținte ori finalități

neortodoxe, așa că nu o dată „controlul” este supus unor animozități sau chiar dezavuări. Aici își au obârșile îndeobște abordările polemice, de care fac vorbire materialele din prima secțiune a volumului, dar și mai încolo. Spre onoarea sa, polemistul este mai curând unul cordial, nu urzicător, nu demolator. Iată, de pildă, cum tratează inadvertențele întâlnite în lucrările unei foarte prizate autoare cu vervă vindicativă nesecată și care pare a se afla în război pe toate fronturile cu impostura, trecută dar și recentă, dna Magda Ursachi. Fără să-și propună a-i domoli ori discredita pasiunile justițiare cel mai adesea îndreptățite, criticul se limitează doar la a-i semnală, aproape confratern, „micile erori” de informație. Dar când vituperările depășesc marginile etice admisibile, nu ezită în a-i dezaproba pomirile prea intempestive și insuficient fondate: „resentimentele față de Z. Ornea, Z. Sângeorzan sau H.-R. Patapievică au un resort umoral, vizând mai degrabă persoana decât opera.” (p.45). E ceea ce covârșește limitele *fair play*-lui, nefăcând cinste spiritului justițiar de care autoarea este îndeobște animată; cum ar zice francezul: *trop c'est trop*. Cine vrea să calculeze „abaterile” pe care excesele de care se lasă cuprinsă în atitudinile ei demascatoare universitare de la Iași nu are decât să citească punerile la punct ale ponderatului băimărean. Acesta conspectează cu creionul în mână textele ce dau glas vocii vindicative și semnalează inadvertențele, sancționează erorile, pune sub semnul întrebării opiniile nefondate. Iar când are argumente faptice pentru a proba veracitatea spuselor sale, o face la modul neechivoc, pe baza unor informații extinse și riguroase... La fel, denunțând „autoplagiatale” filosofului Anton Adămuț, prin care profesorul ieșean își umflă în timp record bagajul de publicații cu „noi”(?) titluri în CV, Fl. Roatiș examinează în amănunt și scoate pe tapet filiațiile bibliografice ale gonflatorului de palmares științific, așa cum ar face-o pe îndelete și cu real profesionalism o comisie întreagă de penaliști. Rostul unui atare demers, cu

mari cheltuiiri de timp pentru probatoriu și de energie pentru demonstrare, nu are scopul de a desființa statura unui confrate universitar, ci de a atrage atenția celor în drept asupra manevrelor incorecte ale unora dintre aceștia, nu puțini, de a se înfățișa lumii peste noapte cu merite (Sic!) pentru care alții trudesă o carieră întreagă. Mai treacă-meargă când auzim câte un cântăreț de folclor nou împănându-se cu priceperea sa de a „face, din puțin, mult” în timp record și la modul lucrativ sulfuros; însă parcă așa ceva la un ins luat drept model în societate, creditat ca formator de opinie și de viitori specialiști, parcă nu mi-roase bine...

Multe dintre studiile republicate în acest volum aduc în fața cititorilor chipuri de gânditori și literați români cu merite culturale puțin sau deloc cunoscute marelui public, nici măcar cu numele, precum Iosif Hodoș, fondator al instituției academice române, sau merite oculate ale altora (I. A. Rădulescu-Pogoneanu *et alii*). Cei încunoștințați de colmatarea acestui gen de lacune nu au decât să-i mulțumească personal autorului pentru prospectările sale și strădaniile de a onora meritele unor altminteri „ilustri necunoscuți”. O adevărată serie de studii se ocupă de lămurirea aspectelor controversate privind devenirea întru literatură și creștinism a unui adevărat caz singular din viața noastră culturală: Nicolae Steinhardt. Orice doritor de înțelegere a acestui fapt rar va găsi în dezvăluirile precise și documentate cu acribie ale autorului informații certe și pe cât posibil complete, reclamând un gest de devoțiune sinceră și pasionată pentru atare subiect în preocupările generoase ale lui Fl. Roaș.

„Jurnalul de lectură” cuprinzând notații de real interes desprinse din parcurgerea unor cărți din contemporaneitate (cu referire expresă la scriitori și filosofi români dispăruți nu de multă vreme) impresionează și prin grija autorului de a evidenția meritele de excepție ale celor care (îngrijitori de ediții, prefațatori, autori de studii punctuale sau extinse) își chel-

tuiesc puterea și priceperea în a repune la locurile de cinste meritate personalități de marcă ale spiritualității românești din trecut și din prezent. Faptul că autorul nu se delectează doar pentru propria plăcere intelectuală cu parcurgerea acelor cărți meritorii, ci își spune răspicat punctul de vedere în legătură cu problematica lor, învederează un lucru demn de semnalat. Și anume că el citește nu doar pentru propria informare și formare, ci pentru a împărtăși semenilor care poate nu dispun de acel timp clement de lectură ori nu înțeleg cu aceeași claritate ca el ce vor ele să ne comunice. Vedem în aceasta un gest de iubire de semeni o virtute creștinească mai rar întâlnită la marea majoritate a autorilor de azi, dornici doar de afirmare de sine, de singularizare ego-centrică prin mijlocirea cărților, iar nu o oficiere sacerdotală a ceea ce prea puțini sunt dispuși să facă întru slujirea semenilor. Poate că este virtutea cea mai vizibilă pe care o descoperim citindu-i noi înșine ceea ce el ne oferă cu mai mult decât un simplu și neutru „reader’s digest”: o propedeutică sofistică cu valențe cărturărești demne de toată stima.

Dreptul la sinceritate, așa cum o demonstrează pe tot parcursul intervențiilor sale scripturale profesorul Fl. Roaș, este de fapt *datoria* de a te manifesta cu probitate și profesionalism în tot ceea ce afirmi în spațiul public, de a respecta deontologia profesională, de a da Cezarului ce este al Cezarului, iar cititorului ceea ce-l poate realmente instrui și ajuta în așteptările sale. Doar astfel îți îndeplinești cu cinste și responsabilitate spiritul moral al misiunii pe care ți-o asumi, dar totodată și pe acela civic, decurgând din imperativul categoric kantian. Lucrări de felul acestora, girate de spirite academice incoruptibile, ne sunt realmente de trebuință spre a face lumină prin valul de confuzii pe care-l străbatem în prezent. Drept pentru care, tot cu sinceritate, se cuvine să le salutăm cu respect apariția.

Mihai BOTEZ

Toamna bacoviană

Precedată de o slujbă de pomenire a celor trecuți la Domnul în ultimii ani, oficiată de preotul-scriitor Cornel Paiu, manifestarea găzduită inițial de Casa Bacovia a fost prefațată de poetul Dumitru Brăneanu, președintele Filialei Bacău a U.S.R. și urmată de un scurt recital susținut de poezii Petruș Andrei, Mircea Constantin Jurebie, Petrache Ploeanu, Ecaterina Botoncea, Alexandru Dumitru, Dorina Stoica, Telu Leonte, Emilian Marcu și Victoria Fonari, momentele poetice fiind intercalate cu cele muzicale, oferite de cantautorul Florin Țuțuianu. În așteptarea premiilor oferite de Filială, membrii acesteia și cei prezenți în grădina Casei Memoriale au asistat apoi la un moment poetic bacovian, interpretat de actorul Valentin Braniște, la prezentarea volumului *Charles Baudelaire după 150 de ani* de Grigore Codrescu, recomandat cu căldură de scriitorii Culiță Ion Ușurelu, Petruș Andrei și Petre Isachi și la vernisarea expoziției plasticianului Dionis Pușcuță, autorul unei suite de portrete Bacovia. Seara de 16 septembrie s-a încheiat cu decernarea premiilor pentru cărțile apărute în anul 2020, laureații aleși de juriul condus de scriitorul Lucian Strochi fiind, în ordinea indicată, Mihnea Cătălin Ivancea (debut), Paul Blaj (poezie), Gheorghe Mocanu (proză), Gheorghe Iorga (eseu) și Viorel Savin (Opera Omnia).

A doua zi, cei prezenți în sala Consiliului Județean au aflat care sunt noile apariții editoriale semnate de Valeria Manta Țăicuțu, Neculai Țăicuțu, Ioan Dănilă, Liviu Chiscop, Culiță Ioan Ușurelu, Victoria Fonari, Doina Cernica, Mioara Bahna, Camelia Radu, Tudor Amza, Mara Paraschiv, Viorel Dinescu, Cornel Galben, Valeriu Stancu și Emilian Marcu, precum și conținutul revistelor pe care le reprezintă sau în paginile cărora aceștia publică. Programul a fost întregit de vernisarea expoziției internaționale *Bacovia - portret*, la Galeriile Alfa, de colocviul *Bacovia, talent sau geniu*, la Sala Ateneu, și tot aici de acordarea Premiilor Naționale „George Bacovia”: Violeta Savu (debut în dramaturgie), Adrian Dinu Rachieru (critică literară), Varujan Vosganian (proză), Cristina Ștefan (poezie) și Eugen Uricaru (Marele Premiu „G. Bacovia”). Premii speciale au mai primit Ștefania Oproescu, Eugenia Petrescu Botoncea, Victoria Fonari, Mihai Botez-Stîncaru, Cristine Bernadette Rousseau, Liviu Chiscop și Dan Gabriel Arvătescu.

Ultima zi a inclus un recital la Stația Bacovia și depunerea unei coroane. (CH)

Agende (9)

8 aprilie 2016: I-am dat o carte farmacistului Gheorghe Juravle. În replică, m-a constrâns să primesc unul din produsele sale de care chiar am nevoie: un unguent nazal cu neomicină. Întîi, m-am amuzat de un atare schimb, apoi l-am trecut la capitolul rarității, căci, nu o dată, după primire, alții nici „Mulțumesc!” nu-ți zic. La întoarcere, m-am oprit să văd expoziția lui Ion Mihalache: aglomerată, repetitivă, întunecoasă, atît în partea de peisaje, cît și în cea de naturi statice. După cinci minute, senzație de frig. Am trecut și prin expoziția lui I. Burlacu, jos, la „Galeria Nouă”. Pictorul (care-i și poet) prezintă lucrări de mici dimensiuni (în contrast cu ce ale colegului său amintit), majoritatea „fără titlu”. Adică ești liber să înțelegi ce vrei și cît poți. E bine, așa? Fără să fac aci teorie, menționez că titlurile sînt importante pentru impunerea (și receptarea) oricărui gen de mesaj. Seara, două episoade (3 și 4) din serialul *Hôtel de la Plage*. 9 aprilie: Ultimele B1 și B6. Stat acasă și „învîrtit hîrtii”, vorba nevesti-mi. De fapt, am terminat o însemnare, începută ieri, despre necesitatea unor judecăți critice mai apăsate. În multe comentarii, finalurile sînt de pur marketing. Spre seară, mici cumpărături de la „magazinul de proximitate”. Iar de la zece, m-am „prostit” privind „Les Années Bonheurs”, emisiunea lui Patrick Sebastien. Pe cine am văzut? Pe Kendji, un tînar cîntăreț care sucește capul tuturor femeilor; pe Anna Roumanoff, cu glume despre dificultățile dintr-un cuplu de vîrstnici (diverse încercări de a se „stimula”, de pildă privirea unui film porno, însă aceasta îi deprimă, mai ales pe femeie, care reflectează: „Cînd vezi ce există și ce avem...”), pe nu știu cine cu răutăți la adresa lui Michel Drucker și a moșnegilor care se plimbă în mașini Ferrari prin Monaco („Cum poți să controlezi viteza, cînd nu poți să-ți controlezi viteză?”). În final, pentru limpezire, un grup coral

din Corsica. 10 aprilie: Vizită Ducu (singur). Telefon de la Mitrea, curios să afle cine erau cei „trei A” de la Filologie? Telefon lui Gheorghe I. Florescu. După prînz, am urmărit, pe Mezzo, un interviu cu dirijorul Kent Nagado despre rolul muzicii în educație și creșterea capacității de concentrare. Seara, *Betty*, un film de Claude Chabrol, după un roman de Georges Simenon, cu Marie Tretignant. Între astea, puțin jazz, puțin Dinescu și Brenciu (pentru cîntecele de pahar), puțin fotbal, puțin din Gala

Zigzaguri

Premiilor Muzicale Radio. 11 aprilie: Noapte cu somn scurt și subțire (adormit pe la 3, sculat de patru ori). De ieri ploaie continuă. N-am ieșit din casă. Am transcris, refăcîndu-l în cîteva locuri, un „text” despre „clisee”. Nici un telefon, afară de al meșterului care a înlocuit mînerul de la frigider. Seara *Candice Renoir* (episoadele 5 și 6). Un videoclip al trupei „Taxi” contestă (rezum în termenii mei) oportunitatea Catedralei Neamului. Decepcionant, printre cei încadrați în curentul opozițiilor figurează și Mircea Cărtărescu, prezumtivul și mereu amînatul cîștigător al Nobelului pentru Literatură. Păcatul lor e ignoranța: ei nu cunosc istoricul ideii, care vine din perioada dintre cele două războaie (cînd s-au și strîns bani pentru concretizarea ei). 12 aprilie: La Bibliotecă, am găsit e-mail-uri de la Mihai Maxim și Gheorghe Neagu. Am primit de la Vasile Iancu *Periplu prin cetatea Iașilor*. Vorbind cu I. Rusei, l-am întrebat dacă și Biblioteca din Suceava a achiziționat din *Acorduri și conflicte locale* (cea de aci a făcut-o). Mi-a spus că nu, deși le-a trimis un exemplar de semnalară. (E cazul să subliniez: interesul meu e platonice, nu financiar; vreau să aflu dacă sînt receptat în „locul de baștină”). Apoi i-am propus reeditarea celor doi memorialiști băcăuani (I. I. Stoican și Mihail Văgănescu), eu

urmînd să-i prefățez și să pun notele. Seara: Real Madrid-Wolfsburg (3-0). În tur fusese 2-0 pentru echipa germană. 13 aprilie: Telefon de la Horia Zilieru (dacă am primit *Australia*). Mi-a promis că-mi va trimite *Cronica veche*, unde are rubrică. Telefon Lucichii. A aranjat cu fata și ginerele Aurichii să-i facă straturile. Le va plăti, cînd va lua pensia. Am întrebat-o de mîncare și apă: are! Vizite primite: vecina, fata Aurichii. Cine gîndea că aceasta îi va fi sprijin?! După „Știri”, ascultat puțin din flecăreala lui Pătraru, la TVR 1. E remarcabil ca elocuție, dar atît de ostentativ în moralizări, încît nu-i pot înghiți mai mult de o „pastilă”-două. 14 aprilie: Dormit din bucăți, ultima de la 7,30 la 9,15. Mic dejun „tensionat”. Totul a pornit de la aprecierile mele privitoare la somn. Telefon lui Verman, pentru a-i propune să ia el „cadoul” (200 lei) de la firma care m-a convocat la „Green Park”. Nu „poștește”!... Durere persistentă a ficatului. Indispus, n-am mai mers la Bibliotecă, unde am pe masă *Biserica arsă* de I. I. Stoican. Am răsfoit niște xeroxuri și mi-am recapitulat „erorile”. Dar dincolo de înnegurările zilei: aniversarea lui Ducu! Seara, un „meci de infarct”: Liverpool-Borussia Dortmund. Minutul 9, 2-0 pentru nemți; după pauză 2-1, apoi 3-1. S-a terminat 4 la 3 pentru Liverpool! Escaladarea scorului m-a prins așa de tare, încît mi s-a declanșat un puseu de hipertensiune. Privindu-mă în

oglină, am descoperit că am obraji roșii de parcă aș fi băut câteva pahare de vin. Să nu uit: înainte de meci, telefon de la M. Convorbire lungă despre o „treabă bărbătească“ (zice reclama), starea prostatei. S-a operat de două ori: prima dată în 1996, a doua oară în urmă cu doi ani, de data aceasta printr-un procedeu inovat recent și într-o sală care „arăta ca o uzină“. Costul: fabulos, inaccesibil unuia ca mine. 15 aprilie: Corectură la „Zigzagurile“ pentru luna mai. Sortat „hîrtii“ (unele cu sugestii pentru viitoare însemnări). Neliniștit de un anume semn de boală, am ieșit doar după ziare. 16 aprilie: Scris nota „Nu mai interesează pe nimeni“. Citit, în *Adevărul weekend*, interviul cu Aurora Cornu. Roxana – „povestea“ cu motanul vecinilor, care a intrat la ea pe geam și nu mai vrea să plece. Alungat, devine agresiv. „Le Grand Show“ (o recapitulare) cu Serge Lama, Céline Dion, Johnny Hallyday, Niclo, Dave & Corby, Calogero, Adamo, Obispo, Zaz, Victoria San-son și alții. Un rezultat: Astra-Steaua. 2-0. Bucuros de ispravă, antrenorul giurgiuvenilor, Șumudică, a sărutat (cu fruntea) pămîntul. 17 aprilie: Lecturi de Duminică din Paul Evdokimov (*Ortodoxia*) și Galaction (*Pagini creștine*). Vizită Ducu. Opinii despre R. La masa de prînz, Ani și cu mine – același subiect, același „caz“. Concluzii diferite. Unde-s curajul și determinarea de altădată? Lecturi din *Memorialul de ziaristică*, pentru reluarea unei mai vechi comunicări despre Perpessicius. Sătul de recapitulări, nu m-am uitat la „Vivement Dimanche“. În schimb, am văzut *Bine ați venit în Elveția*, o parodie cu destule „poante“ și situații agreabile: ridiculizarea unor clișee. Începe cu o înmormîntare și se termină cu o nuntă. 18 aprilie: 30°! Telefon Lucichii. La Biblioteca, pentru corectura unor „Zigzaguri“ și darea la cules a altora. Campanie concentrată împotriva lui Marian Munteanu, atacat la „Starea nației“ și pe unde s-a mai putut (România TV, B1 Tv). 19 aprilie: 16°. Seara și întreaga noapte – ploaie. Derutat de înțelegerea incorectă a datei,

am mers să văd expoziția Dany și Gheorghe Zărnescu, a cărei deschidere însă va fi mîine. 20 aprilie: La Biblioteca: a patra corectură (datorată unor adaosuri și revizuirii) la „Zigzaguri“ și „Cîteva clișee“. Ajuns la vernisaj, am discutat cu Bălătescu și, mai mult, cu Doina Cernica (despre Beldeanu, Niadi, Costin, Radu Mareș, Ciopraga). 21 aprilie: Telefon de la M.: supliment la discuția medicală avută acum cîteva zile. Expediat lui Al. Buican, pentru *Polemici*, articolul cu titlul „Vorbe, vorbe, vorbe...“ Tăieturi din ziare. Sfîrșitul poveștii „R. și motanul“. Semne date de inimă. Telefon de la Ducu. 22 aprilie: Controlul tensiunii: cifre oscilante, mari. A doua întâlnire din acest an, în parc, cu familia Rusu (inginerul și profesoara de franceză). Ea nu mai e ea. El – caritabil, devotat. La Radio, Concertul nr. 2 pentru pian de Serghei Rahmaninov, cîntat de Dan Grigore. Dragnea, condamnat (2 ani) cu suspendare. Sumeția pesediștilor. *Hotelul de pe plajă*, seria a II-a, episoadele 1 și 2. 23 aprilie (*Sfîntul Gheorghe*): Scurtă lectură din „Epistola doua către Corinteni“. Telefonat lui Bălătescu (mi-a răspuns mai tîrziu, aranja pentru tipar un interviu cu Alexa Visarion), apoi lui Gheorghe Șchiopu și Gheorghe Neagu, care n-au răspuns deloc. Cu al patrulea Gheorghe (Florescu), convorbire lungă, variată. Deși sîrbătoare, puțină ordine printre hîrtii, o treabă care, nefăcută la vreme, iată, mă cam excedează. Pași spre Paști cu relecturi ale unor capitole din *Viața lui Isus* de Papini. 24 aprilie: Telefon Lucichii. Telefon de la Al. Buican, care mi s-a plîns că, în timpul unui interviu cu Florica Ichim, sînd între două geamuri deschise, a răcit. Tema dialogului: Camil Petrescu, care ar fi murit în brațele acestei doamne. Întîmplător, tocmai recitesc *Suflete tari*. Telefon de la Gabi (a vorbit cu A.), care ne urează, din vreme, „Sărbători fericite!“. Telefon de la Nicolae Scurtu. Era încîntat că Manolescu l-a numit „Papa istoriei literare“ (în diferență de cineva care-l numise tot așa pe Nicolae Mecu). El e

dintre cei ce „știu și toaca din cer“, avid de informații despre trecut, dar și de cea mai recentă bîrfă literară. Pe cine îl ia în cătare îl podidește cu ocări de pamfletar, „desființîndu-l“. Jocurile sale de-a masacrul sfîrșesc totuși într-un zîmbet larg și sînt convinși că, în ipoteza întîlnirii directe cu „victimele“, n-ar evita să se contverseze cu ele politicos. Ostilitatea sa se termină de obicei în momentul în care propunerile și judecățile îi sînt acceptate. Două documentare: primul, despre Festivalul Shakespeare de la Craiova – declarațiile unor actori japonezi (o actriță categoria *gold*) și un actor (categoria *next*) despre felul cum lucrează cu regizorul Yuki Ninagawa; al doilea – despre Muzeul Unirii. N-am stat la „Căpătinoși“, emisiune nesubtitrată din care pot prinde ceva numai cînd sînt odihnit. 25 aprilie: Am ieșit pînă la Poșta, Plafar, chioșcul de ziare, minimarketul Ailincăi (pentru apă). De la Poșta m-am întors cu *Magna septuagenaria* (versuri) de Alexandru Spătaru, volum prefătat, ambiguu, de Calistrat Costin. 26 aprilie: Vizită la doctorul Grigoriu, cardiologul. Mustrare ușoară și rețetă cu Prestance, Tertensif, Nebilet, Aspirin cardio, Sintrom și sfatul (imposibil de urmat) de a renunța la cafea. Șocat de diagnostice, m-au cuprins „o mie de gînduri“. Făcînd eforturi de a nu mă „ambala“, m-am uitat însă la Manchester City-Real Madrid (0-0). În pauză, schimb de impresii cu Gabi. 27 aprilie: Am anunțat-o pe Carmen că nu pot veni la lansarea *Franjurilor* Violetei Savu. M-am dus la doctorița Cozma pentru rețetă. Seara, convorbire cu Al. Spătaru (fost inginer), felicitîndu-l pentru consecvența față de temele alese și manieră (reflexivă). Apoi, iarăși cu Gabi (la mijlocul meciului dintre Atletico Madrid și Bayern München: 1-0), care se consideră expert: „N-am parti-pris-uri, zice, merg pe logică“. De unde și fermitatea pronosticurilor, chiar dacă, în mai mult de un caz, nu-i ies.

Bacovia în sanscrită

Cântec de prieten

(„așa cum i s-a arătat lui Dan Sandu, în vremea aceea”)

Nu! Nici anul acesta nu pot tomni fără Bacovia... Pentru că mă tot îmboldește-un poem cu absențe, încă nescris, cu albeață pe ochi și pe suflet, vestind izbânzile toamnei, inima mea strămutată la cer, aripi cerșind pe la uși de septembrie pal, durut, încă și încă, în zbor de paseri băsmite, umblânde înalt, ca fără de ele... Mai aflu și-acum c-am rămas tot *nebunul din semne*, îmbrățișând, pe de rost, fuga fricii de sine, cea cu chipul de om (în)setat pe stropi sorociți de sfârșire, ca un junghier tămâiet și trecut prin *târziul* rămasului-bun. Și chiar acesta e timpul, dragii mei, când, pentru noi, Seniorul înlăcrimării se zugrăvește singur, supus/monoton și pornit pe calea Golgotelor sale, văzute, cel mai adesea, ca un „*plâns de cobe*”, „*tușind pe la geamuri*”, delirând într-*o toamnă ca o poezie veche*”, ursită-n secret, să ne vorbească de rău agonica noapte... Să ne imaginăm cum, tocmindu-și Trecerea, Maestrul își trăia anii păgubosului deceniu cinci, când începuturile realismului socialist își defilau, stahanovist și tanțos marșul triumfal, revolutionar, (de)asupra marilor valori culturale. *Esteticul* era poreclit *estetism* (coborât în derizoriu!), „deviaționismul burghezo-moșieresc” dădea, încă, frisoane „învățăturii marxist-leniniste”, „decadentismul” literaturii românești interbelice

(spuneau gureșii *toboșari ai timpurilor noi!*) împieta profund asupra imaginii „eroului pozitiv”, devenit, o țără mai târziu, „omul nou”, produs și performer al „iepocii de aur”... Bineînțeles, vinovatul de tot și de toate era George Bacovia. Poetul aproape că-și luase gândul că mai este Poet... Pentru că... „*Partidul avea ochiul ager și cuprinzător*”... Marginalizat și aproape interzis, cantonat și proscris în țara *Stanțe-lor burgheze*, inimitabilul autor tocmai era refuzat și pus la index. Era pe vremea când la fabricile de sticlă de pe *plaiurile Mioriței* se ardeau în cuptoare urieșești biblioteci întregi cu cărțile dăunătoare „*cauzei pentru care lupta proletariatul revoluționar, în superioritatea regimului socialist, în inevitabilitatea prăbușirii capitalismului și a victoriei comunismului*”... Nici să-și publice un volum la ESPLA nu mai putea „*(con)damnatul*”, deoarece *soldatul* credincios al partidului, A. Toma, directorul editurii cu pricina, *decreta*, inflexibil și cu mânie proletară: „*Cât voi trăi, paharul cu otravă al poeziei lui Bacovia nu va ajunge la buzele cititorilor*”...! Asta se întâmpla pe la finele lui 1953, când tovul în cauză tocmai își molfăia, pe-n-delete, satisfacția lucrului bine făcut, după ce trudise, din greu, la necrologul tătucului Stalin: „*Fii ai muncii, noi azi, sub cernitul drapel/ Al partidului nostru, - înălțăm jurământ/ Să dăm iureș prin crâncene stăvili spre țel - / Cu același avânt stalinist neînfrânt!*...”

A trecut, mai apoi, urticaria *luptei de clasă*, s-a făcut tot mai mică și mai mincinoasă, s-au mai potolit din patimi, s-au mai dezascuțit din securile monstruosului *somn al rațiunii* și „*timpul nu mai avea răbdare*”, vorba unui Moromete de calibru greu... Văleatul fiecăruia, inevitabil, s-a mutat la Domnul și-aproape toți s-au împăcat, (unii, în resemnare!), mușcând țărâna eternității, ca să-I urmeze chemarea...

Despre toate acestea vorbeam, cândva, mai mult pe șoptite, în

preambulul unei „*întâmplări*” de cernaclu, din Bucureștii tinereților mele... *Într-un loc retras, ferit de ochii lumii, regretatul Toma Alexandrescu, ... (adevărat maestru de ceremonii), mă invită discret și-mi face cunoștință cu Maître George Anca, despre care nu cunoșteam prea multe. Eram tânăr și atenția acordată m-a topit de emoție... Cu nonșalanță și încredere, ... începe să ni se confeseze ca unor vechi și buni prieteni... Se evoca, astfel, în grup restrâns, printre altele, personalitatea lui Bacovia... Au trecut anii, oglinda Timpului s-a mai sluitit oleacă și uite cum, mai anțărt, așadar, după lungi sărăcii de tăcere, m-am conversat, minute bune, telefonic, cu distinsul scriitor „al dodiilor” George Anca – „ilustrul indianist cu opera literară cuprinsă în patru limbi: română, engleză, hindi și sanscrită”, depănând, împreună, amintiri cu contur de lacrimă. Îi măsuram cu ochii minții, din nou, statura spirituală și-i revedeam, astfel, pe merituosul cunoscător și comentator al religiilor care, pe vremuri, deținea portofoliul primului lectorat românesc la Universitatea din Delhi, recunoscut fiind, unanim, ca eminent profesor universitar, scriitor, eseist și meșter traducător din faimoasa scriere Mahabharata. Acolo, în noua sa patrie adoptivă, apostolul pornit din Carpați propovăduia și promova cu patimă românismul nostru cultural de Acasă. La „distanța” de o sută de ani de când Eminescu a recitat, pentru prima oară, la Junimea, faimoasa **Doină**, care îi va aduce, mai târziu, glorie și necazuri, George Anca publica în română, engleză și sanscrită (texte paralele) inconfundabila **Doină eminesciană**. Evenimentul de senzație se petrecea în paginile de început ale revistei „LATINITAS”, nr. 8, cu o proiecție de cartuș editorial care nu suportă niciun fel de comentariu: „Bulletin of Romanian circle MIHAI EMINESCU Departement of Modern European*

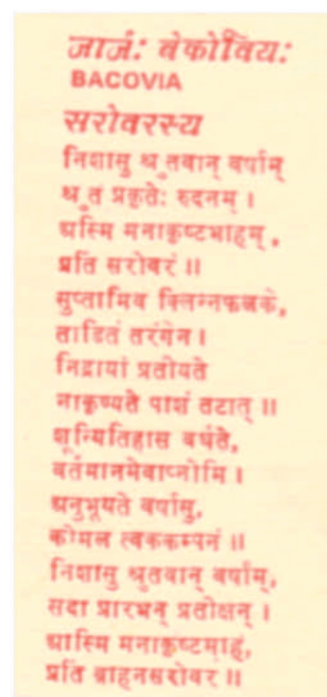
*Languages University of Delhi, Delhi – 110001 India. Editor: Dr. George Anca. ...Patriotul cărturar își asuma, astfel, un risc major. Pe la începutul anilor '80 se tot amâna reeditarea volumului eminescian – ediția Maiorescu – pentru că faimoasa Doină era interzisă în România și unor culturnici năimiți le era teamă să nu-și supere „preteni” de peste... gard sau pe cei mai de departe... Unde mai pui că la ambasadele URSS și SUA, acreditate pe pământ românesc, se citea și se analiza tot ce ieșea de sub teascul lui Coresi, căznit în variantă modernă. Poate că și de asta temerarul hinduominescolog era în atenția Securității... Și, poate și pentru strânsele sale relații de cuget și de suflet cu... Mircea Eliade!... Tanjă mare!... Să publici, fără aprobare... **Eminescu, Bacovia, Blaga**... Să-i traduci și să-i prezinți... elogios, în văzul lumii de peste mări și țări...! Așa ceva nu se poate, băi tovarăși!... E clar: minte de Poet! N-are rost s-o mai lungesc... mentorul Academiei de la Delhi... a fost chemat la ordine și admonestat pentru curajul său de a gândi și de a simți românește. Însuși rectorul Universității, profesorul Gurbakhsh Singh, care îl aprecia în mod deosebit, i s-a adresat direct și tăios, avertizându-l asupra impactului „antirusesc”, cu consecințe imprevizibile, care pot conduce la „distrugerea limbii române” (!?!)... Și, cum vă spuneam, ne-am „luat” de una, de alta și i-am adus aminte că nu l-am mai văzut/auzit de peste treizeci de ani, când ne-am cunoscut la **Salonul literar – artistic „Comentar”**, entitate culturală unicat în viața spirituală a Bucureștilor de altădată... Am rememorat momentul întâlnirii de atunci, precum și unele întâmplări scriitoricești care ne-au marcat existența, ulterior. I-am pomenit, în fuga timpului sireap, pe*

câțiva dintre prietenii comuni care au făcut istorie literară și care „s-au ascuns în Stea pentru a ne strălumi nouă, celor rămași dincoace de Umbră, potecile tot mai înguste și mai nesigure ale Tragismului care suntem și prin care cotrobăim/orbecăim fără sens...” Am comentat, printre altele, cu ironie subțire și dureroasă statutul spectrului cultural de astăzi și el mi s-a plâns de hotărârea mai noilor „decidenți” (le-a zis mai rău!) de a desființa Academia Eminescu de la Delhi, cea „păstorită” cu „credință și bărbăție” de vajnicul traducător al religiilor, cunoscut și apreciat mai mult în cuprinsurile Indiei spirituale, decât în țara sa de obârșie! ... Deh, ... copita recunoștinței!

De ceva timp s-a urnit spre Înalturi și prietenul nostru... Nimeni nu i-a ridicat lui George Anca măcar o umbră de mulțumire, de recunoștință, deși ar fi meritat-o cu prisosință...

Mulțumită mărinimiei celui ce avea să ființeze Academia Internațională „Mihai Eminescu” din New Delhi, modesta mea bibliotecă găzduiește și astăzi, la loc de cinste, acel miraculos exemplar din revista „Latinitas”, dăruit mie cu multă generozitate și încredere, la o întrunire de cenachu, pe la începutul lui iunie, 1983. Gândiți-vă că pe-atunci (auto)cenzura era nenorocită rău de tot, nu știai cu cine dai mâna, purtătorul de ochi albaștri era omniprezent! Îmi amintesc că în acea seară, la ședința de cenachu, am cerut, spre final, permisiunea să mă adresez publicului în numele câtorva versuri care mi se păreau potrivite momentului. Am primit aprobarea, deși, rețineți, nimic nu se citea, ... până nu se verifica „materialul”! ...Mi-am dres glasul și... am înghețat asistența! Mulți dintre cei de față erau intelectuali „reeducați”, cu ani

*grei de pușcărie stalinistă și de Canal. După un moment de stupoare, a urmat nebunia generală. Oamenii și-au părăsit locurile, mă îmbrățișau, mă felicitau, aplaudau... Mă fuduleam (umilul de mine!) și arătam revista tuturor. (Bănuiesc că și securistul de serviciu mi-a scuturat mâinile, să mi le rupă... Poate c-avea și lacrimi în ochi. O fi știut el de ce...). Mi s-a cerut un bis! Sfântă Mare Inconștiență! **Doina** era interzisă în raiul comunist. M-am conforma și o „spuneam” „ca pe apă”... În sala de cenachu se instalase o stare de fraternitate. Numai Dumnezeu știe ce era în sufletul fiecăruia!... „Vai de biet Român, săracul!” ... Și, cum tot regretele noastre de zgură se-nchid în spaimele **Marelui Întuneric**, lăsați-mi bucuria obosită, dar molcomă și dezinteresată de a vă dezvălui „târziul”-ul lui Bacovia, transpus pe claviatura sufletului său, de tot bacovian, în sanscrită, așa cum am avut eu norocul de a-l descoperi acum aproape patru decenii, găzduit în paginile publicației mai sus amintite:*

In memoriam Eugen Verman

N. 13 decembrie 1937, în Piatra Neamț, județul Neamț - m. 16 septembrie 2021, la Bacău. **Ziarist, prozator.** Este fiul Margaretei (n. Pătrașcu), casnică, și al electricianului Aristide Verman. A copilărit în mahalaua Precista, confruntându-se încă de la o vârstă fragedă cu vicisitudinile vieții. Provenind dintr-o familie săracă, a simțit la propriu ce înseamnă „chiorăielile mațelor mereu goale”, ce presupune să rămâi de timpuriu orfan de tată, să te lupți zi de zi pentru un colț de pâine, să porți ghetuțe second-hand și să vizezi la o pereche de pantofi, pe care, până la 10 ani, încă nu o văzuse. Umblând desculț de primăvara timpuriu și până toamna târziu, evadează adesea din singura cameră – „scundă, întunecoasă” –, în care viețuia alături de părinți și de frații săi, descoperind zi de zi universul acelei lumi de „copii săraci, care eram o mulțime”, și, ai-doma multora dintre ei, e silit să facă de toate: cerșește, fură mere din livada domnului Chelsea, e împușcat cu sare, devine purtător de prapur, ajutor de clopotar și de fochist, vizitiu, mecanic, pilot sportiv, se umple de o „boală comică” etc. Atunci când prindea o fierătură de melci credea că L-a prins pe Dumnezeu de un picior și cu toate acestea a fost „cel mai bun elev din clasă”, silință ce l-a salvat în cele din urmă de mizerie. Și-a început studiile cu învățătorul Gorduz, la Școala Nr. 2 din Piatra Neamț (1944-1951), cu care a descifrat tainele alfabetului, în timp ce preotul Vasiliu i-a sădit în suflet dragostea pentru limba română și pasiunea lecturii, consolidate apoi la Școala Medie de Băieți Nr. 1 (1951-1954, actualul Colegiu Național „Petru Rareș”), cu sprijinul profesorului de limba și literatura română Haralambie Mihăilescu, de la care a deprins, în plus, și gramatica. Influențat de lecturi, a început să scrie poezie, dar aptitudinile sale literare aveau să lăncezească o lungă vreme, întrucât prioritară devenise lupta pentru existență. Nepuțând visa, în pofida rezultatelor foarte bune la învățătură, la studii superioare, își propusese să ajungă „electrician de faimă” sau „chiar maistru”. A debutat în profesie ca muncitor, lucrând între anii 1954 și 1960 ca ajutor de fochist la Fabrica de cherestea de la Sarata, vizitiu la o fabricuță din Piatra Neamț, mecanic la Fabrica de hârtie sau ca hamal în gara nemțeană, în același interval devenind și pilot sportiv, după

ce a urmat Școala de Aviație Civilă de la Strejnicu (1956) și Râmnicu Sărat (1957), precum și, pentru o scurtă perioadă, militar în termen (noiembrie 1957-mai 1958). Șansa de a reveni la scris i-a surâs în timp ce era muncitor parchetar la Fabrica de Binala „Bistrița” (1958-1960), unde articolele sale scrise pentru gazeta de perete au fost remarcate de jurnalistul Constantin Velisar, care i-a propus să vină să lucreze ca reporter în redacția bisăptămânalului **Flacăra**. După ce aproape un an a tot amânat decizia de a se rupe de fabrică, la 1 martie 1960 a fost încadrat ca redactor stagiar, scriind la început informații și note. Primul reportaj care l-a impus atenției publice a fost cel despre zăgăzuirea Bistriței, la Bicaș, semnat împreună cu șeful său de secție, C. Ciubotaru, și apărut în numărul din 1 iulie 1960. Peste mai puțin de trei luni era deja cursant la Cursul de Ziaristică de pe lângă Școala Superioară de Partid „Ștefan Gheorghiu” (15 septembrie 1960-15 iunie 1962), la absolvire fiind numit direct redactor-șef al săptămânalului **Oneștiul nou** (1 iulie 1962-31 decembrie 1964), alături de Mihai Pauliuc, Vasile Istrate, Constantin Bute și Constantin Toma transformând redacția într-o adevărată oază de cultură. În această calitate a stimulat creatorii oneșteni, deschizând porțile consacrării pentru tinerii scriitori Vasile Buțan, Constantin Th. Ciobanu, Gheorghe Izbășescu, dar și pentru alte condeie din zonă, invitate și la cenaclul ce funcționa în cadrul redacției. De la 1 ianuarie 1965 s-a transferat, ca redactor, la cotidianul **Steagul roșu** din Bacău, iar de la 1 octombrie 1967 a devenit pentru a doua oară student, urmând cursurile la zi ale Facultății de Filosofie-Istorie din cadrul Academiei Social-Politice „Ștefan Gheorghiu” (1967-1971). În anii de studenție a menținut legătura cu redacția băcăuană, lucrând în toate vacanțele și trimițând corespondențe din Capitală, iar în 1970 s-a numărat printre participanții la Congresul Mondial de Sociologie de la Varna (Bulgaria). Axat pe viața politică, a fost repartizat după absolvire la secția de specialitate a cotidianului, lucrând ca redactor și, apoi, ca șef al acesteia, până la evenimentele din decembrie 1989 participând la cele mai importante evenimente social-politice din județul Bacău și scriind sute de articole, reportaje, note și informații, care l-au impus

atenției publice drept unul dintre cei mai experimentați jurnaliști băcăuani. La 23 decembrie 1989 s-a numărat printre fondatorii noului cotidian **Deșteptarea**, lucrând ca redactor până la pensionare (1 ianuarie 2000) și, după aceasta, în calitate de colaborator. Stimulat de criticul literar Constantin Călin, care i-a remarcat, între primii, aptitudinile de prozator, a debutat cu povestirea **Casa** în suplimentul **Sinteze** (1992), coordonat de acesta, confirmând apoi cu alte scrieri, ce aveau să fie reunite în sumarul primului său volum: **Robu** (Editura Deșteptarea, Bacău, 1999). I-au urmat alte șapte volume de proză scurtă, bine primite de critica literară – **Destin** (Referință critică de Ion Rotaru pe coperta a IV-a, Editura Studion, Bacău, 2001), **Culai** (Prefață de Constantin Călin, Editura Casa Scriitorilor, Bacău, 2005), **Liliacul alb. Zborul numărul trei** (Editura Corgal Press, Bacău, 2007), **Miezul vieții. Oameni și destine** (idem, 2009), **Zăpezi murdare și alte povestiri** (idem, 2015) și **Noi, cei de pe „Lăpușneanu”** (Prefață de Constantin Călin, idem, 2017) –, precum și o ediție, revăzută și adăugită, a volumului **Culai** (idem, 2009), lansate inclusiv la Piatra Neamț, chiar în prezența unora dintre cei ce-i deveniseră personaje. O mică parte din creația sa publicistică a fost antologată de Nelu Broșteanu, Gheorghe Băltătescu, Victor Eugen Mihai și Aurelian Chiscop în volumul omagial **Deșteptarea 20 de ani. Istoria ziarului. Istoria Bacăului** (Editura Deșteptarea, Bacău, 2009), dar alte sute de articole, risipite prin paginile publicațiilor la care a lucrat ori în cele ale **Ziarul(ui) de Bacău**, unde a fost colaborator, pot oricând alcătui materia unor cărți de publicistică, tot așa cum prozele și însemnările inserate în sumarul revistelor **Ateneu** (în care a debutat, ca recenzent, în iunie 1974), **Cetatea lui Bucur, Ferestre, Observatorul** (Canada), **Oglindea literară, Cadran cultural** sau **Plumb** pot figura în alte tomuri de proză. Membru al colegiilor de redacție de la **Steagul roșu, Deșteptarea** și **Ateneu**, laureat al Concursului de Creație Literară „Agatha Grigorescu-Bacovia” (2011), premiant al Cenaclului Literar-Artistic „Avangarda XXII” și al revistei **Plumb**, distins cu Diploma de Fidelitate a ziarului **Deșteptarea**, creatorul Oacăi ne va rămâne totdeauna în suflet. (CSG)

Vasile Alecsandri – 1818. Pe ce ne bazăm?

În „Istoria literaturii române de la origini până în prezent” – ediția princeps –, G. Călinescu precizează: „În privința datei nașterii lui V. Alecsandri, a fost discuție aprinsă și nu ne rămâne decât să acceptăm una, mai probabilă, aleasă chiar de poet, aceea de 21 iulie 1821” (Fundatia Regală pentru Literatură și Artă, 1941, p. 253). La distanță de doi ani, probabilitatea despre care vorbea istoricul literar s-a confirmat. Conducătorul Arhivelor Naționale din Iași, Gheorghe Ungureanu, face cunoscute „Câteva date inedite despre familia și viața poetului Vasile Alecsandri”, în revista „Cetatea Moldovei” (Iași, anul IV, vol. IX, nr. 5, mai 1943). Întrebându-se „Când s-a născut poetul Vasile Alecsandri?”, răspunde cu probe care vor veni imediat: „Nu s-a putut stabili o dată precisă, în lipsa unui act de naștere”. Într-o „mapă Alecsandri”, „printre hârtiile răzlețe depuse spre păstrare la Arhivele Statului”, arhivistul-șef descoperă mărturia de mitrică, în care este stipulată data nașterii viitorului poet: 14 iunie 1818. O reproducem în continuare:

„Mărturie de mitrică

Prin care se face știut duhovniceasca Decasterie a Mitropoliei Moldovii că după încredințarea ce s’au luat prin sprafcă, s’au aflat pentru dumnealui Vasile Alexandri că la anul 1818 luna Iunie 14 s’au născut în târgul Bacăului, din pravoslavnicii legiuirii săi părinți, dumnealui spatarul Vasile Alecsandri cu soția sa Elena născută Cozoni, căruia atunci prunc, lucrările sfintului botez în drept slăvitoarea noastră credință, după așezămînturile sfintei și marea biserică a răsăritului, i s’au săvîrșit de preotul Ioan dela Biserica Precista din

arătatul târg, la 22 a aceiași luni Iunie, iar nași i-au fost moșul său, dumnealui Mihalachi Cozoni. Drept aceea, spre încredințarea nașterii și a botezului în pravoslavie a numitului Vasile Alecsandri, fiind mai sus pomeniților săi părinți, i s’au dat această mitrică deasupra cu iscălitura Înalt Prea Sfințitului Mitropolit al Moldovii și cavalier I. I. Veniamin, iar gios adeverită cu punerea peceții și cu iscăliturile cilenurilor acestii Dicasterii. 1835. Iulie 12, No. 333”.

Opinii

Continuând, Gheorghe Ungureanu ne face cunoscută o sinteză: „Pe dosul acestei hârtii este scris de tatăl său:

«Vasilică este născut la 14 Iunie 1818 în târgul Bacăului, botezat în lege pravoslavnică de preotul Ioan dela biserica numită Precista din Bacău; iar nănaș i-au fost moșul său Mihalache Cozoni. Părinți: Spatarul Vasile Alecsandri, mama spătăreasa Elenco Alecsandri, născută Cozoni». Vocea directorului Arhivelor Statului din Iași devine autoritară: „Susținem data de 14 Iunie 1818, pe care ne-o arată acest act eliberat de Mitropolia Moldovii[,] «după încredințarea ce s-au luat din sprafcă»”.

Tot el se simte dator să discute, de pe poziția profesionistului, un caz petrecut după aproape patru decenii: „Credem mai mult în știința tatălui său despre nașterea copilului Vasilică decât martorii care au servit la facerea unui act la 1873 la Tribunalul Bacău, care arată data nașterii 1821”. Documentul respectiv are un caracter conjunctural:

„Acei care vor să se convingă de nesinceritatea actelor de naștere făcute cu martori, la căsătorii, să cerceteze dosarele de căsătorii și vor constata că atât mirii și mai ales miresele își micșorează vrâsta. De altfel legiuitorul a avut în vedere aceasta și actele de acest fel, menite a facilita căsătoria, nu mai sunt bune «decât a servi numai în caz de căsătorie»”.

Cele două documente (se înțelege, în copie) prezentate mai sus se află de o parte și de alta a bustului poetului, din fața Aulei „Vasile Alecsandri” (Corpul D al Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău). Au fost aduse de dr. Florin Cîntic, directorul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Iași, și plasate în holul central din inițiativa prof. univ. dr. ing. Carol Schnakovszky, rectorul Universității. Ambele întâmplări culturale s-au petrecut la 14 iunie 2018, când s-a celebrat la Bacău bicentenarul nașterii scriitorului.

Data de 14 iunie 1818 poate fi găsită în numeroase lucrări: istorii literare (elaborate de Nicolae Manolescu, Al. Piru, Ion Rotaru ș.a.), cursuri universitare (semnate de Paul Cornea, George Sorescu ș.a.), dicționare și enciclopedii (coordonate de Eugen Simion, Mircea Zăciu, Aurel Sasu ș.a.), monografii, antologii, manuale, publicații etc. Istorici literari (Georgeta Antonescu, Florin Faifer, Victor Durnea, Mircea Ghițulescu, Al. Zub, Cornelii Stoica ș.a.) s-au raportat la mărturia de mitrică din 1835, iar Editura Academiei R.S.R. a publicat portretul lui Vasile Alecsandri cu mențiunea „14 iunie 1818 – 22 august 1890. Cabinetul de stampe”.

Ioan DĂNILĂ

• Strada Vasile Alecsandri din Torino și piatra de mormânt din Mausoleul dedicat Poetului, la Mirești, nu țin cont de „Mărturie...”, indicând 1821!

Sfânta Pază

Ori de câte ori ne va fi greu, ori de câte ori vom crede că dușmanul, deh!, ca dușmanul, ne tulbură liniștea, să nu uităm ca mintea să ne fie trează și să ne amințim de vorbele lui Vasile Alecsandri, cel care, într-un moment decisiv pentru Țară, și-a spus în sinea sa: „Dumnezeu ține cu Români”. Și-a avut „deplină convingere”, dragi Români! A crezut. Și s-a îndeplinit.

„Crede!” așa grăiește și Sfânta Scriptură. Să credem și Dumnezeu ne va ocroti!

Ei bine, să întoarcem filele Istoriei Poporului nostru, la anul 1857, pentru că util ar fi să ne întărim sufletește, apelând la trecut, pentru a înfrunta prezentul cu o înmiresmată credință că „valurile, vânturile”, potop de necazuri... sunt inerente. Și nu ne putem sustrage în fața Răului, ci doar să-l înfruntăm. Cu credința că „Dumnezeu ne iubește”. Așa cum suntem.

Așadar, suntem în 1857. Minți luminate ale acestui neam „de zile multe”, prin Divanurile Ad-hoc, au decis pe Cuza, Domn.

În Ianuarie 1859, „ambele coroane” pe fruntea unui Român. Alexandru Ioan Cuza.

„Șapte exemplare din declarațiunea” Divanurilor Ad-hoc au fost redactate de noul Domnitor, pentru a fi trimise „marilor puteri”. Iar, mesagerul? Vasile Alecsandri. „Misiune importantă, răspundere mare”. „Eu, un biet țăran de la Dunăre, aveam să mă găsesc în contact cu capacitățile cele mai recunoscute din Europa, cu oamenii cei mai importanți!”

Un „biet țăran de la Dunăre?!”

Cât n-am da noi, acum, pentru un „biet țăran de la Dunăre”, precum Vasile Alecsandri, care să diriguiaască... ceea ce este de dirigit?!...

Și Vodă Cuza decide: „Du-te și fă cum te vor povățui inima și conștiința!” Da, „inima și conștiința” sa de creștin!

Vasile Alecsandri a avut conștiința trează.

Merită a ne dumiri, cât de cât, asupra celor trei „convorbiri” cu Napoleon III (1808-1873) și cât ar cântări pentru noi... cei de astăzi!

Prima întrevedere-audiență e și un bun prilej de a schița portretul Majestății sale Împăratul, „figură măreață”. Merită. Prezența fizică are graiul ei implantat în fiecare fărâmbă exterioară. Ea ne ajută mult în descifrarea caracterului unei ființe umane: statură mijlocie, părul ușor cărunțit, un chip ce amintește de unchiul său, Napoleon I, dar mult mai „energic” și de o „blândețe fermecătoare”; „frunte nobilă”, „ochii albaștri au o expresie adâncă și visătoare”; grai „simpatic, convingător și îndulcit prin efectul unei zâmbiri amicale, care atrage inimile”. Așa un șef de stat... mai zic și eu!

Și cât de generos, deschis și sincer s-a dovedit

Împăratul:

„Simt o mare simpatie pentru națiunea română și pentru Domnul Cuza, și văd cu mulțumire că nu m-am înșelat, când am judecat cauza Principatelor demnă de sprijinul Franței”.

Gândiți-vă, dragi Români, de la Napoleon III și până la Primul-ministru Georges Clemenceau (1841-1929) și Generalul Mathias Berthelot (1861-1931), ca să pronunț doar așa de puține nume, adică, de la Unirea Principatelor Române (1859) și până la biruința în Unirea tuturor Românilor (1918), de cât sprijin dumnezeiesc avurăm parte?!

Tresaltă inima noastră de atâtea împliniri!

Și, continuă Împăratul:

„Actul patriotic ce ați săvârșit de curând prin înălțarea unui singur om pe ambele tronuri ale Moldovei și Munteniei, **tactul politic** ce ați probat săvârșindu-l, îmi dau încrederea că **meritați viitorul** la care aspirați”.

O, Doamne? „Tact politic”, „Meritați viitorul”!

Cât mi-aș dori actualizarea acestor aprecieri!

E drept, Vasile Alecsandri nu a apucat momentul 1918-1920, dar câtă dreptate a avut, afirmând că Franța a fost „geniul mântuitor al Românilor”!

Și Împăratul – la 1859, și, mai târziu, Guvernul Clemenceau – la 1917, au decis să ajute armata română cu armament și cu instructori iscusiți. La acele timpuri, vorbele lui Vasile Alecsandri sunt o realitate, privind armata românească: „Onor, bărbăție, glorie și abnegare”!

În primă fază, Românii aveau a se ocupa „cu seriozitate de reorganizarea administrativă, financiară și militară a Principatelor” (conform sfatului primei întrevederi cu Împăratul).

Așa se face că se vor deschide porțile Școlilor militare de prestigiu din Franța și pentru tinerii români (după cea de a doua întrevedere cu Împăratul).

Apoi, „menținerea ordinii celei mai depline în Principate pe cât timp va ține războiul” din Italia (sfat înțelept, la cea de a treia întrevedere cu Împăratul Napoleon III).

Plină de substanță va fi fost acest îndemn: „Organizați-vă în liniște, dezvoltați resursele voastre financiare, agricole și militare și așteptați cursul evenimentelor în pace”.

Ce vorbe înțelepte! Valabile și pentru zilele acestea.

Cele trei întrevederi cu Împăratul Napoleon III constituie o subtilă lecție de politică internă și externă pentru România care, n-ar fi rău, deloc, spre a le și reactualiza.

Sub Sfântă Paza Ta, Doamne, totul este posibil!

Livia CIUPERCĂ

Bacovia, toamna

Zilele acestea Bacăul cultural a cunoscut o stare de efervescență festivă. Poetul simbol și simbolist George Bacovia a atins o aniversare rotundă, o sută patruzeci de ani de la naștere. Putem vorbi la prezent, chiar dacă e trecut în veșnicie, deoarece poezia și opera sa literară este vie și trainică. Evenimentul a fost celebrat de manifestări multiple și complexe. USR, Filiala Bacău, a organizat la Casa Memorială *Bacovia* lansări de carte și reviste, recitări și o expoziție datorată lui Dionis Pușcuță. Apoi sala Ateneului din localitate a găzduit un colocviu și alte lansări de carte în fața unor scriitori veniți din toate colțurile țării.

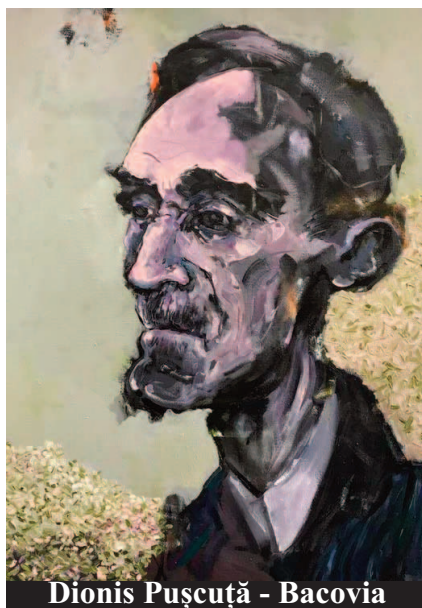
Două manifestări plastice au dat substanțialitate diferențiată zilelor bacoviene concretizând un elogiu vizual empatic și original.

Ovidiu Ungureanu este un împătimit al fotografiei artistice expunând la Muzeul de Artă o expoziție curatoriată de Maria Pasc sub titlul „I-auzi corbii”. Însă cel mai impresionant moment referențial și cu o dimensiune universalistă s-a petrecut la Galeria Alfa, sub titlul proiect „G. Bacovia-portret”.

Grafician și umorist remarcabil, Victor Eugen Mihai, mai cunoscut în lumea artei ca VEM, a conceput și concretizat un proiect ambițios și eclectic, cu o acribie artistico-inginerească prin care a convins peste două sute cincizeci de artiști din cincizeci și două de țări și șase continente să-l portretizeze pe acest poet unic în lirica românească și poate și în cea universală. S-au adunat astfel circa cinci sute de lucrări de pictură, grafică, sculptură și caricatură, ilustrând o muncă dedicată și vizionară a lui VEM, susținut de colegii și prietenii muzeografi băcăuani.

Au fost adăugate câteva detalii care au dat complexitate și culoare deosebită acestui vernisaj, conexate inteligent câtorva preocupări bacoviene precum grafică satirică și vioară.

Debutul muzical al unui tânăr și promițător violonist a fost oarecum estompat de setea de dialog al

publicului participant, dar a prefigurat sensibil și emoțional profilul cultural al poetului și a expoziției inaugurate. O surpriză mai mult decât agreabilă s-a datorat actorului Bogdan Matei care plin de aplomb și imaginație a susținut și dezvoltat un soi de happening poetic cu un mesaj insolit și pregnant.

Adrian Jicu a dezvoltat apoi o serie de considerații inedite din biografia poetului, bazate pe documente și mărturii literare. M-aș disocia de opinia domniei sale asupra supremației imaginilor și portretelor fotografice. Chiar și în vremuri mai puțin tehnologizate artiștii fotografi sugerau prin ancadrame compoziționale și lumini dispuse cu rafinament, să pună în evidență o anumită valență spirituală a subiectului ales, în cazul de față chipul poetului. În plus cam toate tablourile, chiar și cele cu trăsături șarjate uneori, păstrează amprenta recognoscibilă a imaginilor consacrate. Foarte pertinentă mi s-a părut disocieră dintre viziunile artiștilor români tributari poveștii damnate, romantice, suferinde a lui Bacovia, care totuși a iubit viața în multiple ipostaze și simplitatea epurată ale creațiilor străinilor neinfluențați de legenda biografiei bacoviene.

Chiar dacă s-a pedalat pe ideea caricaturii, datorită preocupărilor și talentului lui VEM și chiar ale poetului în acest domeniu, aș avansa

ipoteza că fiecare portret șarjat sau figurativ caută să dezvăluie tabloul spiritualizat, interiorizat al poetului, așa cum un diamant șlefuit prezintă nenumărate planuri și suprafețe.

Este imposibilă, dar impresionantă enumerarea protagoniștilor reuniți, însă răspândirea geografică merită o trecere în revistă. America Latina este prolific reprezentată de la țara lui Pele, a cafelei, sambei și bossa-novei - Brazilia, la Columbia, Venezuela, Uruguay, Peru, uneori cu mai mulți expozanți. Israel, Iraq, Iran, Turcia, Egipt, Maroc, Indonezia, Tawan ilustrează meridiane aparținând altor culturi însă demersul este un liant funcțional. Germania, Austria, Elveția, Ungaria, Polonia, Ucraina, Spania, Portugalia, Olanda și Moldova de peste Prut prin inspirația lui Alex. Plăcintă reprezintă Europa.

Picturile în ulei din colecția muzeului se subsumează viziunii propagate timp îndelungat a unui poet imposibil de dependent al unei simple dimensiuni. Au avantajul unor suprafețe mai generoase și a unor acorduri cromatice mai elaborate. Respectul și interesul tematic este ilustrat de artiști marcanți din diferite epoci. Margareta Stelian, Constantin Piliuță, Constantin Popovici-sculptorul emblematic al efigiei bacoviene, Gheorghe Coman, Cornel Antonescu sau Manuell Mănăstireanu propun variante empatiche, subtile, originale. Falanga băcăuană este solid reprezentată. Maestrul Ilie Boca ilustrează sensibilitatea afectivă și discretă a poetului în maniera sa stilistică atât de personală, unică, proteică. Vasile Crăiță Mândră, Irina Dascălu, Dumitru Macovei, Diana Brăescu aduc un omagiu pilduitor stilistic și emulator. Maestrul Alexandru Gheorghiu realizează un bust remarcabil; la fel și Mihai Bejenariu cu o variantă înaripată la propriu.

Dimensiunea cu adevărat reprezentativă constă în deschiderea simultană a altor treisprezece vernisaje, fundamentate pe munca dedicată a aceluiași protagonist VEM, căruia îi adresăm recunoștință și aplauze.

Radu CIOBANU

Caleidoscop muzical

O serie de importante manifestări au fost dedicate aniversării a 140 de ani de la nașterea marelui George Enescu. Și când afirmăm aceasta, ne gândim la Festivalul Internațional *Enescu - Orfeul Moldav*, desfășurat la Bacău și Tescani în 26-29 august și la participarea orchestrei băcăuane la ediția a XXV-a a Festivalului Internațional *George Enescu*, în 3-5 septembrie a.c..

Prima seară a Festivalului *Enescu - Orfeul Moldav* a beneficiat de prezența dirijoarei Carmen Maria Cămeci Cavassi, fiica poetului Radu Cărneci, fondator al revistei *Ateneu*, seria nouă. Unul dintre poemele sale, „Cântând dintr-un arbore”, a inspirat-o pe Carmen să compună lucrarea *Sunet vechi, copac-desunet* (*Alter Klang, Baumklang*) pentru 14 instrumente de coarde, pe care orchestra Filarmonicii *Mihail Jora* a interpretat-o în deschidere. Carmen Cămeci a debutat dirijoral în 1984, pe scena *Ateneu* din Bacău și ne-a încântat cu prezența sa în programe interesante și bine conduse. Ne amintim de reușita interpretării la *Romeo și Julieta* de Prokofiev. Pentru că acest concert face parte din categoria *Familiei de muzicieni*, după *Sunet de copac* și *Dixtuor-ul enescian*, am avut bucuria de a-l asculta pe violonistul Aron Cavassi, fiul compozitoarei și al violoncelistului Dan Cavassi. Aron - școlit în străinătate, a interpretat convingător și cu sensibilitate unicul *Concert pentru vioară și orchestră* pe care Johannes Brahms l-a creat în anul 1878.

Medalion Enescu, cu *Impromptu concertant în Sol bemol Major pentru vioară și pian*, „Lăutarul” din *Suita pentru vioară și pian op. 28*, „Impresii din copilărie” și selecțiuni din: *Suita pentru pian în sol minor, op. 3 nr. 1 „în stil vechi”*, *Suita pentru pian în Re Major, op. 10 nr. 2*, *Sonata pentru pian și vioară în la minor, op. 25 nr. 3 „în caracter popular românesc”* a fost recitalul de debut al violonistei Ioana Pecingină, absolventă U.N.M.B., violonistă în orchestra Filarmonicii băcăuane, cu masterat la Essen, Germania, acompaniată de pianista Iulia Marin, absolventă a *Conservatorului Manhattan School of Music* din New York și a cursurilor de Master din cadrul Conservatorului de la Hanovra, care a debutat alături de orchestra Filarmonicii „Mihail Jora”, sub bagheta maestrului Ovidiu Bălan.

Către iubita din depărtare, recital de lieduri pe versuri de: Goethe, Alois Jeitteles, Christian Ludwig Reissig, Gottfried August Bürger și Friedrich von Matthisson ale lui L. v. Beethoven a fost susținut de tenorul Daniel Magdal. Acesta a studiat în Iași, a fost solist al Operei, a

emigrat în Germania și, din 2018, este angajat la Opera Națională bucureșteană, unde debutase. El a fost secondat de experimentata pianistă Vasilica Stoiciu Frunză, prezență activă în organizarea unor importante evenimente muzicale ieșene și director artistic al Concursului *Emanuel Elenescu* de la Piatra-Neamț.

Festivalul s-a încheiat cu *Dialogul artelor*, în cadrul căruia s-a vernisat expoziția Taberei de pictură și fotografie *Tescani 45*, la care au participat Ilie Boca, Marcel Lupșe, Ion Mihalache, Ioana Panaiteșcu, Mihai Sârbulescu, Tudor Marinescu și Ovidiu Ungureanu.

Concertul ce a finalizat masterul vocal i-a avut ca protagoniști pe: Andreea Marin, Amalia Stoicescu, Ana Mal, Ana Diana Stănescu, Raluca Dumitru, Teodora Damian, Ilina Pintilescu, Bianca Manole, Alin Buruiiană, George Martiniuc și Cezar Mititiuc, cu lieduri din opera *Oedip* de George Enescu și arii din opere de: J. Massenet, V. Bellini, G. Donizetti, G. Puccini, G. Verdi. Aceștia au fost pregătiți de una dintre cele mai iubite soprane ale momentului, Elena Moșuc, alături de Alina Pavalache – pian și sub îndrumarea atentă a regizoarei Andă Tăbăcaru.

În 3 septembrie, la Sala Ateneu a Filarmonicii *Mihail Jora*, a răsunat concertul simfonic aferent Festivalului Internațional *George Enescu* din seria *Concerte în țară – Muzica secolului XXI*. Cele 4 lucrări pe care orchestra le-a interpretat în 5 septembrie, la Sala Radiodifuziunii Române din București: *Spini* de Dan Dediu, *Simfonia a VI-a „Obelisc”* de Adrian Iorgulescu, *Strum* a compozitoare Jessie Montgomery, Concertul *In Exile* compus de Jonathan Dove au fost dirijate de Jessica Cottis.

În 2 septembrie, la Sala Radio, s-a ținut Concertul Regal, în care băcăuanul Răzvan Apetrei a dirijat Corul Regal și Orchestra Simfonică din Brașov. În 8 septembrie, la Sala Palatului, în concertul susținut de London Philharmonic, Patricia Kopatchinskaya a interpretat *Sonata a III-a în la minor op. 25 „în caracter popular românesc”* de George Enescu, orchestrată de Valentin Doni, dirijor permanent al orchestrei băcăuane. O insuficiență medicală și o inerție de concediu post pandemic au umbrit importanța și grandoarea acestui eveniment. Jessica Cottis, cei doi soliști: Sir Simon Keenlyside, violoncelistul Raphael Wallfisch și calitatea muzicilor interpretate au făcut însă din Bacău, capitala muzicii contemporane.

Ștefania Cîrlan – vioară, Gabriela Florea – violoncel și Alexandru Burcă

– pian, ne-au delectat cu un recital mult apreciat de public. Violonista Ștefania Li-liana Cîrlan s-a născut la Bacău. Și-a început studiile muzicale la Școala de Muzică din orașul natal, continuându-le la Liceul de Muzică nr. 1 din Capitală și la Conservatorul Ciprian Porumbescu. Între 1983 și 1989 face parte din orchestra Filarmonicii băcăuane și formează trioul „Cantabile”, cu care a participat la concursuri și festivaluri naționale și internaționale, fiind laureată la Colmar, Franța (1986) și la Florența, Italia (1987). A urmat cursuri de perfecționare în SUA (1981), Italia (1987), Germania și Spania. Activează ca șef-partidă în Orchestra de Valles (1990-1991) și ca membră a orchestrei de Castilia Leon (1991-2000), iar din 2000 este membră a orchestrei Operei Naționale București. Împreună cu Alexandru Burcă – pianist la Teatrul de Operă și Musical *Ion Dacian* din București, a interpretat *Sonata în Re Major nr. 1, op. 12 pentru vioară și pian* de Ludwig van Beethoven. În formula de trio, cu violoncelista Gabriela Florea, membră a Cvartetului *Bella Musica*, am ascultat o încântătoare versiune la *Anotimpurile* lui Astor Piazzolla.

Valentin Doni, discipol al profesorilor Isai Alterman, la dirijat, și Pavel Rivilis, la compoziție, a studiat cu maestrul Ovidiu Bălan și s-a perfecționat la Academia de Muzică din Lyon și la Filarmonica din Lille (Franța). Fost director artistic și prim-dirijor la Filarmonica Națională din Republica Moldova (1988 – 2004), este în prezent dirijorul Filarmonicii băcăuane. În concertul de concerte din 16 septembrie ne-am reîntâlnit cu Liviu Onofrei, violonist care a fost 20 de ani concert maestru al orchestrei băcăuane. Absolvent al Conservatorului *Ciprian Porumbescu*, a activat patru ani la Filarmonica Moldova din Iași și apoi s-a transferat la Orchestra simfonică din Bacău. În anul 2008 a emigrat în S.U.A și s-a stabilit în Orlando (Florida), de unde a efectuat numeroase turnee în Europa, S.U.A și Canada. În 2016, a interpretat *Concertul pentru vioară și orchestră* de J. Brahms, împreună cu orchestra Filarmonicii *Mihail Jora*, sub conducerea lui Ovidiu Bălan, iar acum a oferit *Concertul pentru vioară și orchestră în Re Major, op. 61* de L. v. Beethoven, în compania foștilor colegi. La rândul său, Dinu-Mihai Ștefan, absolvent al Conservatorului de Muzică și Dans Trinity Laban din Londra, a interpretat, pentru prima oară în compania orchestrei băcăuane, *Concertul nr. 1 pentru pian și orchestră în re minor, op. 15* de Johannes Brahms, fiind răsplătit cu aplauze binemeritate.

Ozana KALMUSKI-ZAREA

Sub egida Consiliul Județean și a Centrul Cultural „Dunărea de Jos” a avut loc, la Galați, în perioada 15-17 septembrie 2021, Festivalul de Folclor „Doina Covurluiului”, eveniment ce a reunit ansambluri folclorice de renume din țară și din Republica Moldova. Între ele, spre bucuria spectatorilor, s-a numărat și Ansamblul Folcloric „Busuiocul” din Bacău, coordonat de maestrul coregraf Petre Vlase, care a încântat asistența cu renumitele suite de dansuri de pe văile Bistriței, Siretului, Trotușului și Oituzului, precum și cu melodiile Grupului vocal „Flori de câmp”.

Reviste moldovalahie

Revista de literatură și atitudine a Fundației Social-Culturale „Miorița”, fondată și condusă de dinamicul scriitor Culiță Ioan Ușurelu, își deschide coloanele cu un editorial al cărui titlu vorbește de la sine: *Prezervativul de mărgăritar al educației românești*. Departe de zarva iscată de introducerea educației sexuale în școală, poezii Cristian Petru Bălan, Miriam Nadia Dabău, Ion Roșioru, Nicolae Matei, Petreche Ploeanu, Gabriela Munteanu și Petruș Andrei își văd de versurile lor, ca și criticii Ionel Necula, Radu Arbore, Petruș Andrei, Culiță Ioan Ușurelu și Nina Elena Ploeanu, care consemnează cu aplicație noile apariții editoriale, între care și cele semnate de *Cornel Galben* și *Dumitru Brăneanu*, cărora li se alătură *Viorel Savin*, omagiat la împlinirea a opt decenii de către poetul *Dan Sandu*. Mai rețin atenția interviurile cu George Popa și Anghel Rugină, eseurile aparținând lui Neagu Djuvara și redactorul-șef C. I. Ușurelu, portretele dedicate lui Florin Piersic, la 85 de ani, și Nicolae Iorga, însemnările plastice, *Scrisoarea unui mahal* din Chișinău ș.a.

Vă semnalăm primirea spre lectură a următoarelor volume:

- Corneliu Antoniu - **Cele mai frumoase poezii** (Corunca, Editura Hertzog, 2021);
- Marius Andrișca - **Visul pierdut** (București, Editura Ghepardul, 2021);

- Constanța Caităr - **Infinitul prosper** (idem, 2020);
- Dorina Stoica - **Sentimente sub formă de acatist** (Roman, Editura Papirus Media, 2021);
- Geanina Birlădeanu - **Călimări aprinse** (idem, 2020)

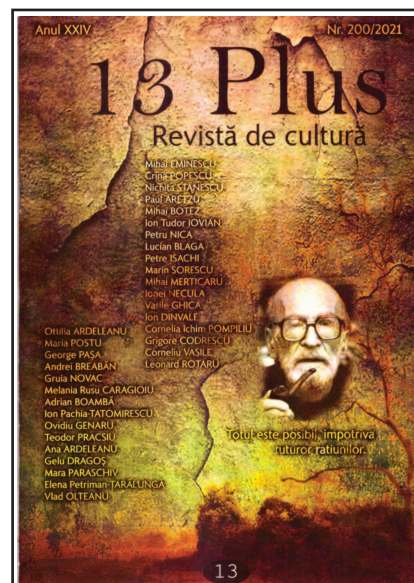
Semnal editorial

- Dan Sandu - **Cântece de prieten** (Bârlad, Editura Sfera, 2020);
- Ionel Necula - **Eminescu în tentații metafizice** (Iași, Editura StudiS, 2020);
- Vasile Ghica - **Tecucii în ipostaze ilustre** (idem, 2021).

LECTOR

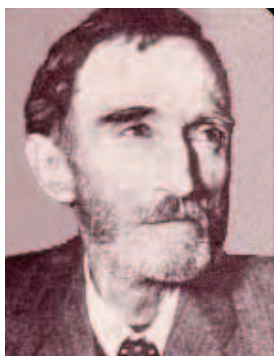

Același editorialist de la *Salonul literar*, Petreche Ploeanu, oferă un text similar și revistei *Spații culturale*, de data aceasta întrebându-se *Până când e scris să ne fie scris?* Dilematică e și Mihaela Malea Stroe, cea ce privește *În oglinda retrovizoare...* și pășeste pe *Drum de bejenie* în poezie, gen în care își mai exersează condeiul Mirela Grigore, Adrian Munteanu, Paul Blaj, Victor Marola, Nina Beldie, *Mihaela Aionesei*, Nela Nechifor, Nicolai Țăicuțu, Petruș Părvescu, Radu Ulmeanu, Lucian Mihăilescu, Carmen Duhalma, Mălina Romița Constantin, Diana Trandafir, Paul Spirescu, Gabriel Dragnea, Viorel Dodan, Marian Vișescu, Sorin Călin, Tudor Cicu, Camelia Manuela Sava, Vasile Dan Marchiș și Gheorghe Simon. Cu proză sunt prezenți Sorin Tomșa, Stan Brebenel, Ilaria Constantin (debut), *Valeria Manta Țăicuțu* și Fevronia Spirescu, cu texte critice Ion Lazău, Valeriu Sofronie, Octavian Mihalcea, *Petre Isachi*, *V.M. Țăicuțu* (despre 70. *Pas cu pas de C. S. Galben*), *Mihai Vintilă*, *Emil Niculescu*, *Nina Elena Ploeanu*, cu traduceri Leo Butnaru etc.

Singulară în arealul presei culturale, revista fondată și condusă cu mână sigură de criticul și istoricul literar **Petre Isachi** a ajuns în această toamnă la numărul 200. O cifră impresionantă dacă avem în vedere că **13 Plus** nu are în spate niciun sponsor și că totul e realizat pe ceauală proprie, de la tehnoredactare, purtând acum amprenta nepotului Alex Oko, la tipar și difuzare. Cei ce se așteptau la un editorial retrospectiv, dolda de izbânzile celor aproape trei lustri de apariție neîntreruptă, dau de versurile lui Mihai Eminescu, care vorbește de la sine despre ceea ce și-a propus, în timp, editorul. Și, într-adevăr, parcurgându-i paginile, nu poți să nu observi că principalele coordonate au fost păstrate cu sfințenie și că detașarea dată de independența editorială e mai mult decât evidentă. Sunt publicații și în acest număr scriitori din întregul areal românesc, începând cu poeta basarabeană Crina Popescu, evocatoarea regretatului slujitor al limbii române, academicianul Nicolae Dabija, și sfârșind cu Grăia Novac, alt cititor de revistă, dar care a trebuit să se recunoască învins și să pună capăt apariției îndrăgitei *Bazaadul literar*. Alături de numele deja consacrate ale literaturii contemporane – Nichita Stănescu, Lucian Blaga, Marin Sorescu, *Ovidiu Genaru* –, cititorii vor putea depista destule altele, între care nu lipsesc poezii *Ion Tudor Iovian*, *Mihai Merțicar*, *Otilia Ardeleanu*, *George Pașa*, *Melania Rusu Caragioiu*, *Gelu Dragoș* și *Vlad Olteanu*, ce a debutat recent și în volum. Lor li se alătură prozatorii Petru Nița, *Mara Paraschiv* și Corneliu Vasile, eseistii și criticii literari Paul Aretzu, *Mihai Botez*, *Petre Isachi*, *Ionel Necula*, *Ion Dinval*, *Cornelia Ichim Pompiu*, *Vasile Ghica*, *Grigore Codrescu*, *Leonard Rotaru*, *Maria Postu*, *Andrei Breabăn*, *Ion Pachia-Tatomirescu*, *Adrian Boambă*, *Teodor Pracsiu*, *Ana Ardeleanu* și *Elena Petriman-Țărălungă*. Dintre textele acestora, interesante ni se par cele rezultate în urma dezbaterilor de la *Întâlnirile de la Vișoara* (13-16 mai 2021), dedicate valorii și nonvalorii în critica literară, viziunile critice referitoare la primul volum din *Conversații în oglindă cu Mircea Eliade* de Petre Isachi, o modalitate mai rar promovată de reviste, comemorarea Bicentenarului morții împăratului Napoleon I, evocarea lui Constantin Brâncuși (*Un astru al sculpturii românești*) ș.a.

Pagină de C. HANGANU

George Bacovia (1881-1957)

DANS LE JARDIN

Crise l'automne dans des branches flétries,
Dans de vieilles palissades et des auvents en bois,
Et les feuilles résonnent comme une sinistre voix.
Dans le silence du jardin endormi.

Une pâle jeune fille aux gestes précipités
Attend son nouvel amant...
Pendant que dissonant et terrifiant,
Crise l'automne dans des branches fatiguées.

SEUL

Déluge d'étoiles de cristal,
Il neige dans la nuit noire de péchés;
Dans l'âtre aux flammes à peine allumées –

Vient de mourir même mon rêve final.

Il neige à ce minuit glacial...
Et toi, tu trembles, âme esseulée,
Dans l'âtre, sur les braises essouffées,
Tombent, doucement, des larmes roses de cristal.

PASTEL

– Adieu, la feuille tombe,
Elle, pâle comme toi, –
Arrête, ne pleure plus,
Reste, mais oublie-moi.

Mon amour est partie
Et vient de disparaître –
Moi, au vide de l'automne
Criais de tout mon être...

- Encore une caresse
De ta main délicate,
Dis-moi, pourquoi l'automne?
Pourquoi la feuille tombante?

AVEC VOUS

C'est mieux de rester seul et oublié,
Perdu, se retirer indifférent,
Dans ce pays d'humour assourdissant,
C'est mieux de rester seul et oublié.

Ô, génies attristés mourant,
Dans des milieux barbares, exempts de sentiments,
Cela nous rends célèbres en Orient,
Ô, pays triste, d'un humour assourdissant...

NOCTURNE

Je cours égaré dans la noire cité,
Dans la tour minuit sonne à coups lourds;
C'est l'heure où surgit le regret sourd.
Silence... C'est l'heure de la lacheté...

Tu te perds dans le vide, esseulé...
Ô, mon âme, fuyant toujours les gens;
C'est l'heure où Pierre pleure amèrement –
Ecoute... C'est l'heure de la lacheté...

Traducere de Elena BULAI

Cadran cultural

Periodic editat sub egida Consiliului Județean Bacău

Director: Petre Vlase

Redactor-șef: Cornel Simion Galben

Colectivul de redacție:

Ioan Dănilă, Ion Fercu, Anișoara Macor, Dan Sandu

Redacția: Ansamblul Folcloric „Busuiocul”, 600266 Bacău, Str. Troțuș 6A

Tel./fax: 0234523357, 0740467908, 0740370665

e-mail: cadrancultural@gmail.com

ISSN 2601-5781, ISSN-L 2601-5781